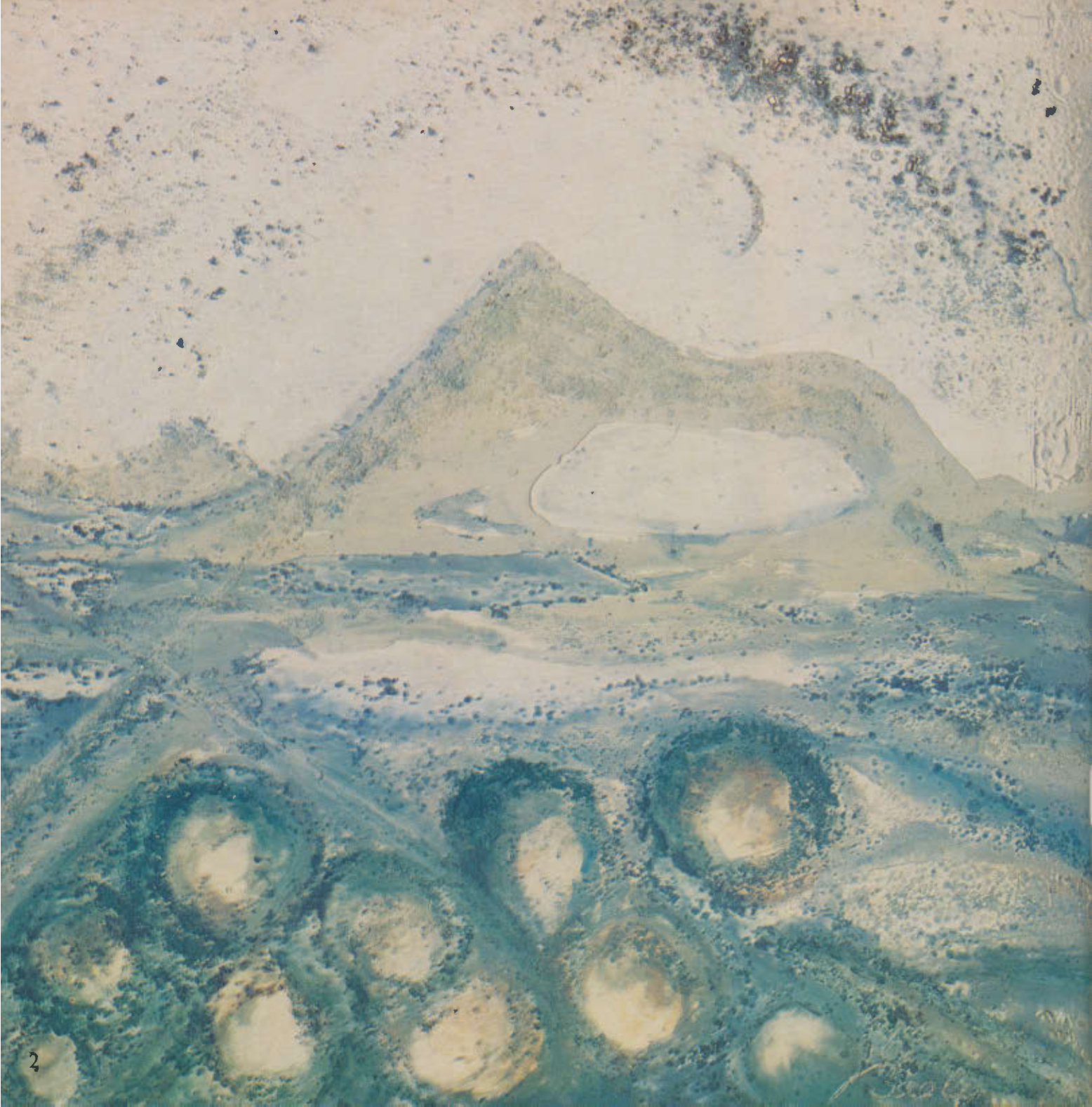

SPEJDER JUL 1981

Adgang tilladt for uvedkommende

Af domprovst Georg S. Geil

Der er en og anden, der føler sig helt udenfor.

Måske han hedder Mustafa og er søn af en indvandret gæstearbejder. Der er noget mistænkeligt ved Mustafa, siger nogle.

Eller måske han hedder Lars og altid har snakket pæredansk. Men også han har sin egen krog i skolegården. Der er noget underligt ved Lars, siger nogle.

I verdens første julenat, natten da Jesus blev født, var der mange, der var udenfor, ikke bare udenfor i natten, men udenfor kredsen af dem, man regnede med. På alle måder var hyrderne udenfor. Der er noget uærligt ved dem, sagde man.

Men da det knirkede i portene ind til Guds Himmel, og englene ikke bar spandervis men oceanvis af lys ned over jorden – da var det hyrderne, der fik lov at opleve det.

Et barn er født i Betlehem. Det barn var Søn af hele universets Skaber. Alligevel var der ingen rød løber rullet ud – der var bare noget vådt halm. Der var ingen ministre på besøg – der var bare en okse og et æsel og et par forundrede mus. Og der var ingen gallauniformer – der var kun nogle hyrder i deres pjalttøj.

Men alt sammen betyder det én eneste ting: Hos Gud er overhovedet alle velkommen, uanset hvad forfatning man er i. Han regner med os, og han kender os. Ja, i grunden er han den eneste, der kender os.

For en del år siden oplevede én noget af dette for første

gang. Som gammel mand fortalte han om det; men han havde oplevet det som dreng. Kuanja hed han. Han var vokset op på en fjerntliggende grønlandsk boplads og var så engang med på den lange sejlads til handelsstedet.

Mange i bådene var syge, og kun få overlevede turen. Også Kuanja havde fået sygdommen i kroppen; derfor gemte han sig i en hule bag handelsstedet, for at ikke hans stammefrænder (som stammens lov var) skulle efterlade ham på et øde sted, hvor han så kunne dø ene. Her på handelsstedet frelste en gammel enke ham fra sulten, fra ensomheden og fra døden. Og her oplevede han en tid senere det største, han i hele sit lange liv kom til at opleve: julen – festen for Frelseren, Jesus. Han både hulkede og følte det vidunderligt, da han i julenatten blev vækket af sang udefra og siden fulgte med dem, der sang, gennem julenattens hellige glæde. Himlen var klar, stjernerne blinkede som øjne hen over sneen, og en spinkel, nyfødt måne gled op over fjeldene. Fra hus til hus gik koret, og til sidst kunne Kuanja både ord og melodier, ligesom han nu lærte sætningerne: »Og jeg forkynder jer en stor glæde. I dag er der født jer en Frelser. Og hans navn er den Herre Jesus.«

Som gammel mand sagde Kuanja: »Dette var det vidunderligste, jeg nogen sinde havde hørt. For det begreb jeg straks – måske fordi jeg var en forældreløs – at her var plads også for mig! Her vragedes ingen fattige eller slægtløse ensomme; her kunne alle komme...«

Jul betyder, at her – hos Gud – er der plads til os allesammen. Glædelig jul!

ULVE PÅ HÆRVEJEN

Af Robert Fisker · Tegning: Erik Hjorth Nielsen

Midt ned gennem Jylland – på Jyllands højderyg – har mennesker gennem årtusinder færdes fra syd mod nord og den modsatte vej. Hærvejen kalder vi i dag denne ældgamle rute. Men gennem tiderne har den haft mange navne. Kongevejen eller Adelvejen blev den kaldt, da kongerne og deres følge brugte den, når de drog til tinge i Viborg. Pilgrimsvejen kaldte man den, fordi skarer af pilgrimme benyttede den ud og hjem på deres færd til hellige byer og steder mod syd. Navnet Hærvejen fik den, fordi det var ad den vej, fremmede hære trængte op i Jylland sydfra. Navnene Studevejen eller Oksevejen fortæller om handelsfolks færd med deres kvæg ad denne gamle rute, køddyr, som skulle mætte de mange munde i de hurtigt voksende byer i Nordtyskland. Der er ikke tale om en vej i moderne forstand. Hærvejen

er ikke anlagt efter en bestemt idé og tegning. Den er skabt på samme måde, som en sti bliver til. Slægt efter slægt har fulgt den samme rute efter værste forhindringer – brug de steder, der er mest fremkommelige! Mange skæbnsvangre hændelser i Danmarks historie har fundet sted på og omkring den gamle rejserute – ikke mindst i middelalderen, da den bar folk med mange slags ærinder på sin slidte ryg: Fromme munke og pilgrimme, barske krigsfolk – godtfolk og skidtfolk og jyske bønder med deres flokke af stude på trav mod syd – år efter år efter år – i fred som i krig. Livet skulle jo gå sin gang – og uden mad ville det hele vel snart gå i stå. – Derfor trodsede man farer og anden forfærdelighed – som f. eks. de berygtede, vildsomme skove ved Farris, nordvest for Haderslev.

Vinden kom fra nord. Den bragte sne med sig. Bette Ib og Mikkel Ravn nærmede sig Farris-skovene med deres drift af stude oppe fra Thy. Mikkel slog koftens hætte op over hovedet og krykkede lidt sammen på hesten. Han sendte en tanke tilbage til den dag, da de havde drevet studene over tangen ved Agger. Da havde det været sol og stille vejr, som det sømmede sig på en dag i det tidligste forår.

Manden selv, Store Ib, var fulgt med sine stude så langt som til Vestervig kloster, hvor han havde en snak for med munkene. Her havde han givet Bette Ib hilsen og besked med til den mand i Lybæk, som han plejede at handle stude med, og havde så til afsked ønsket dem god rejse og tålsomt vejr.

Hans gode ønsker havde fulgt dem godt på vej. Men kraften i ønskerne var ligesom taget af i styrke, jo længere de lagde Thy bag sig. Den klare himmel og det stille vejr var blevet til tunge skyer og en blæst, der ikke rigtig kunne blive enig med sig selv om, fra hvilket hjørne den ville fare hen over dem. Snart kom den farende fra vest og dængede dem til med regn. Snart kom den ruskende fra nord og svøbte dem i kulde og stridte byger af hagl, og nu her på det sidste havde den valgt at slæbe snebyger med sig fra øst.

Nå, det var vel ikke mere eller mindre, end man kunne vente sig på årets første tur ned i det lybske. Det var de fleste gange en strid og barsk oplevelse, men det var som regel den tur, der gav flest mark og skillinger både til Store Ib og hans drivere; Lybækkerne betalte gerne en god pris for frisk kød efter en vinter med gemme-mad.

Mikkel holdt sin hest an og møn-

strede med smalle øjne den bageste ende af studeflokkens tumlende masser af kroppe og horn, mens den bevægede sig forbi ham. Ikke nogen stor drift. Knap 100 bæster. Men pæne, stærke dyr, som til nu havde klaret turen ned gennem Jylland uden at miste særlig meget af deres gode huld og kræfter.

Et par karle med pisk og kæp vogtede hver sin side af flokken. De var i stadig trav op og ned langs driften og blandede deres råb og smæld fra pisken med studenes grynt og snøft og korte brøl.

Bag flokken gik en ung karl og tog vare på, at de bageste bæster sluttede op. Det var hans første tur som stude-driver. Mikkel havde ikke glemt sin første tur. Han bøjede sig ud og ned og råbte: »Klarer du dig, Morten?«

Karlen så op og nikkede med et lidt træt grin.

»Jow da!« Mikkel slog en hilsen ud med hånden og satte hesten i trav frem mod den forreste del af driften, hvor Bette Ib red i skridtgang og havde en råbe-snak med en lang, knoklet karl, som førte en stor, kraftig stud i et tøv, der var bundet til et af dyrets vældige horn.

»De sidste par mil er den blevet mere og mere skabet!« Han råbte ordene op til Ib. »Jeg har aldrig før haft så meget smadder med en fører-stud som med *Blis* her!«

»Vi når nok ikke Oksenvad i dag!« Mikkel red op på siden af Ib.

»Nej. Vi må holde rast i skoven i den store lysning lidt før Jels.« Ib spejdede frem efter med hånden på kant over brynene. »Der er læ, og dér er plads til bæsterne! – Hvordan klarer bette Morten sig?«

»Godt! – Det siger han selv, og han må vel være den, der ved det

bedst! – Vores rejse-fæller er jo også tæt bag ham, hvis det skulle komme til at knibe!« Der lå et lille, lunt grin mellem Mikkels sidste ord.

»De har vist nok i at hjælpe sig selv i det vejr,« brummede Ib. »Hov, nu må du nok hellere ride bag ud igen. Jeg synes, der er uro i flokken!«

Inden Mikkel nåede tilbage til Morten, var der atter faldet ro over dyrene, men mens uroen stod på, var flokkens fart blevet sat så meget ned, at driftens rejse-fæller havde vundet det stykke frem, som de var kommet bagud. Der var fem i alt – alle til fods. Et par pilgrimme med muslingeskal-ler af bly fæstet på deres kapper og de bred-skyggede hatte. Et par munke i falmede, slidte kutter og så en stor kleppert med en skov af skæg og hår og en svær stor rejse-bytt på nakken. Byiten holdt han på plads med en næve så bred som en mindre skovl. Hans anden næve var krammet om en stav, der var lang som han selv og tyk som det håndled, der ragede ud fra hans pjaltede ærme.

Han havde sluttet sig til driften på dens vej gennem skovene ved Viborg. Han havde ikke besværet dem med så fartlig megen snak, men det, han sagde, havde lydt sært og fremmed i Mikkels øren. – Hvad kunne han mon være for en karl? – Mikkel kunne ikke rigtig regne ham ud. Han havde ellers fået en vis øvelse i at se sine folk an i den tid, han havde drevet stude sammen med Bette Ib. – Men ham her kunne han ikke klare, og det kunne Ib da for resten heller ikke.

»Han er ikke her fra landet,« mente Ib. »Det kan man høre på ordene i hans snak. Men om han kommer fra nord eller hører

hjemme et sted nede mod syd, det skal jeg ikke kunne sige. – Måske skulle vi prøve, om de fire andre har luret sig til lidt om, hvad han får livet til at gå med!«

Mikkel havde prøvet at følge Ibs råd, men det forsøg havde ikke gjort ham meget klogere.

De to pilgrimme gav Mikkel en lang snak om deres rejse til Jakobs-land. Den ene af dem mente, at kæmpen også var på rejse for sine synders skyld. Den anden mente, at han var sværd-fægter eller gøgler af en slags.

Den ældste af munkene havde ikke meget at sige om manden.

»Han hører nok hjemme et sted i det tyske. Der er mere liv i hans øjne end i hans tunge!«

Mikkel vendte sin hest og lod den gå i skridt-gang ved siden af kæmpen, der holdt sig et stykke bag de fire andre rejsefæller. Det gjorde han for det meste, havde Mikkel lagt mærke til.

»Vi må holde rast for natten dér fremme!« Mikkel råbte ordene ned mod manden. Han nikkede bare uden så meget som at se op. Mikkel kneb munden hårdt sam-

men og stødte luft ud af næsen. – Den karl kunne man ikke komme nogen vegne med!

Han begyndte at ride frem langs stude-flokken.

»Skal vi ligge natten over i skoven dér fremme?« Det var den ene af de to pilgrimme, der ville vide besked. Takket være blæsten havde han fanget nogle af ordene i Mikkels råb.

»Ja, vi kan ikke nå frem til Oksenvad i dag!«

»Det er skovene ved Farris, – er det ikke?«

»Jø, det skal nok passe!«

»Er der ikke fælt mange ulve på de kanter?«

»Det siger man jo,« svarede Mikkel. »Men vi har nu ikke haft kvaler med de bæster de gange, vi har ligget over i Farris-skovene!«

Pilgrimmen sagde noget mere, men det hørte Mikkel ikke. Han var redet længere frem og holdt nu trit med Morten.

»Er der noget at bide i for studene i den skov,« råbte Morten.

»Næh, ikke meget. Det må vente, til vi når til Oksenvad!«

»Oksenvad?« Morten så op mod

Mikkel. »Skal vi også holde rast der, når vi lige har rastet i skoven?«

»Der bliver nok ikke mere rast i skoven for os, end der bliver ædelse for studene!«

Mikkel red videre. Morten så langt efter ham og tænkte sit. Hvem havde ikke hørt om ulvene i Farris-skovene!

Forårets lunefulde vejr havde skiftet sind, siden skovene lukkede sig om dem på begge sider. Blæsten havde lagt sig, og det var hørt op med at sne. De nåede endog at få et rødt skær af solen mod skyerne oppe over de endnu nøgne trækroner, før dagens sidste lys tyndede ud, og skumringen begyndte at gøre det svært at følge den gamle vej gennem skovens vældige øde.

Morten kunne mærke, at dyrene var ved at blive trætte efter det lange trav fra Skodborg i rusk og piskende sne. Der havde været nogle steder på vejen, hvor det havde været slidsomt at få de bageste stude til at holde trop, men hver gang havde Mikkel givet

ham et nap. Han forstod sig på den slags, det gjorde Mikkel. Men nu var det ikke længere nykker, der gjorde dyrene trevne, nu var det træthed. Den træthed, han også selv følte i krop og lemmer. Godt at de snart skulle holde rast, selv om det ville blive i skoven ved Farris med dens ulve og røverpak. De to kræmmer-tampe i Skodborg havde snakket en del om en flok forløbne krigsknægte nede fra Holsten, som havde slået sig på rov og ran og havde deres tilhold på de kanter i skovens vildsomme skjul.

Simon og de andre drivere havde ikke taget sig meget af kræmmerens snak. Bette Ib havde røbet, at hverken han eller Mikkel var ukendt med den slags folk. Nogle stykker fra eller til af dem kunne nok ikke betyde så meget. Mikkel havde ikke sagt noget. Men Morten havde senere set ham give sig i snak med de to kræmmere. Lidt syd for Jels bredte vejen sig ud til en stor lysning. Her standede man og brugte de sidste magre rester af dagens lys til at bringe studene til ro og leje for natten.

Bette Ib og driverne sled i det med at få studene til at lægge sig på den del af lysningen, der lå vest for vejen. Mikkel satte driftens rejsefæller i gang med at lave bål øst for vejen. Man skulle have ild til at lune sig ved og til at give én lidt lys i nattens mørke. Det sidste var vel ikke så godt, som man kunne ønske det, men skæret fra bålet var dog nok til, at man kunne skimte dyrene og deres bevægelser på den anden side af vejen. Men jævndøgns-månen var fuld og ville snart komme så højt på himlen, at den kunne give det lys på lysningen, som bålet ikke magtede.

Mikkel fik snart sat arbejdet med bålet i gang og styrede sin hest over mod studene. Driverne havde synligt og hørligt mas med at få dyrene til at lægge sig.

»Kan I ikke få dem i leje?« Mikkel red op på siden af Ib, som råbte og skældte.

»Nej. Simon kan ikke rigtig styre den fører-stud! – Vi får ikke ro i flokken, før den har lagt sig!«

»Han er alt for hård og hidsig,« lød en forpustet stemme. »Blis skal man tage med det gode!« Det var Morten, der dukkede op.

»Hvad ved du om det, knægt,« råbte Simon og baksede videre med den store fører-stud.

»En hel del. Jeg har passet den stud, fra den var kalv,« svarede Morten.

»Lad ham prøve at tumle den, Simon,« råbte Ib. »Hvis han har ret, er det godt. Hvis ikke, sker der ikke noget ved det!«

Simon gav sig. Han kendte stude og deres luner, og han kendte Ib. Morten tog rebet, der var bundet til fører-studens horn, og strøg og klappede dyret på halsen, mens han talte roligt og dæmpet til det.

»Så-så-bosse! - Så-så-Blis-Hoj-hoj-høj-så-så!«

Det store dyr brumlede og snuste til ham, rystede hovedet nogle gange, knækkede så ned på begge forben og lagde sig. Der faldt ro over flokken, og driverne hev deres kapper og soveposer af ryggen og traskede over mod bålet, hvis flammer foldede sig ud i mørket som en rød blomst i blæst på den anden side af lysningen.

Mikkel trak sin hest ved tøjlen, mens han gik en tur rundt om flokken for at sikre sig, at dyrene var faldet i leje. Det var godt at få brugt benene lidt, når man havde redet hele dagen. Der var også en

anden god grund til at færdes til fods. Man var nærmere lydene fra bunden af skoven, og Mikkel lyttede og stirrede mere mod kanten af lysningen end mod de liggende stude. Han huskede en del af det, de to kræmmere havde fortalt ham, og han troede mere på deres snak, end Ib og de andre havde gjort.

På sidste års drifter havde han og Ib med held klart sig fri af de bander af krigsknægte, der var på flugt fra Randers mod syd. Det kunne meget vel være nogle stykker af samme slags folk, der havde slået sig ned i skovene ved Farris i stedet for at vende hjem til Holsten og krigerens hårde liv. Måske havde de endda deres gode grunde til ikke at dukke op i Holsten sådan lige med det samme.

Sult og tørst blev dulmet lidt med den smule brød og tørret fisk, man førte med i sin pose. Det blev skyllet ned med det øl eller vand, der var tilbage i ens læderflaske. Hvile fik man mere af, men søvn var det lige så småt med som med mad og drikke. En kort, let blund nu og da. Lidt doven snak om nyt og gammelt og en fælles iver efter at holde bålet vedlige med grene og kvas.

Driverne gik to ad gangen på skift nogle runder om studene. Morten mente, at han havde set skygger og lysende prikker ind i mulmet, hvor muren af træer stødte op til lysningen. Men han turde ikke lade sig høre eller mærke med det. Månens lys mellem træerne gav jo sære skygger. Han ville ikke være til spot og grin for de andre.

Han trak sin kappe tættere om sig og gloede op mod månen og stjernerne. Når han lukkede øjnene, rykkede nattens lyde ind på ham. Bålets knitren og smæld, spredt

rumlen af stemmer, prust fra Mikkels og Ibs heste, der stod bundet til et træ tæt ved, og så alle de lyde fra skovens mørke, der gav fæle syner i sindet. – Bare det snart ville blive morgen, så de kunne komme ud af den skov og videre mod Oksenvad!

En ugle skreg i mørket bag ham. Straks efter lød der et skrig fra en ugle fra den anden side af lysningen. Morten løftede sig op på albuerne. Hestene bag ham var begyndt at pruste og sparke. Et nyt skrig fra en ugle. Det kom fra nord. Morten satte sig helt op og stirrede og lyttede. Siden han havde lagt sig, havde han hørt fem eller seks skrig fra ugler. En af de få lyde i natten, han kendte hjemme fra. Men aldrig før havde han hørt så mange skrig på så kort tid. Denne skov måtte jo vrimle med ugler. Han måtte hellere se efter de to heste. De var stadig urolige.

Idet han rejste sig, lød der et skingert råb ovre fra den anden side af lysningen. Det lød, som var det Lange Simons stemme. Det var Simon og Jens, der havde vagten ved studene.

»Kom, Morten. – Kom, Hans! – Vi må over og se, hvad der er galt med bæsterne!« Bette Ib satte i løb over lysningen fulgt af Mikkel og drivere Hans. Morten smed sin kappe af sig og styrkede efter dem med den lange pisk knuget i næven og hjertet dunkende i hals og hoved. Bag sig kunne han høre driftens rejsefæller kæfte op, men han havde kun tanker for sine venner og studene på den anden side af vejen.

Nu hørte han et nyt råb. Det var Jens, der råbte: Ulve! – Dér kom Jens ud i månelys og råbte og pegede mod skoven bag studene. Der var kommet uro i flokken.

Nogle af dyrene havde rejst sig. Flere var i færd med at bringe sig på benene.

Mikkel styrede hen mod den kant af lysningen, hvorfra det første råb havde lydt.

»Simon – Simon! – Hvor er du? – Hvad er der sket?«

Der lød skarpe smæld bag ham. Han standsede op med et ryk og så sig tilbage. Midt i månens lys stod Ib og slog med sin lange pisk mod nogle skygger, der jog forbi ham og forsvandt i mørket på den anden side af lysningen. – Ulve!!

Nu var flere af studene kommet på benene. De tumlede og brølede. Korte, bange brøl. Morten styrede hen mod det sted, hvor han vidste, førerstudet »Blis« skulle være. Ib, Jens og Hans råbte og brugte mund for at få studene bragt til ro igen. Mikkel råbte ikke. Han havde fundet Lange Simon. Han var faldet over ham i mørket.

Mikkel knælede ned og greb fat i Simon. Han kunne ikke se meget i mørket, men hans hænder mærkede noget varmt og klæbrigt – blod.

Han famlede hænderne ind under Simons arme og trak ham baglæns ud i månelysset. Simon blødte fra et sår i nakken.

»Ib – kom her og hjælp mig!« Mikkel slæbte videre med Simon.

»Jøsses – jøsses – hvad er der sket?« Ib kastede sig på knæ ved Simon. Simon mumlede noget, som hverken Mikkel eller Ib kunne få fat i.

»Lad os få ham over til bålet,« stønnede Mikkel. »De to munke må tage sig af ham. Han har et sår i nakken. – Tag hans ben. Jeg tager ham ved skuldrene. – Han må være faldet og blevet sparket af et af de skræmte dyr – eller – eller –!«

Mikkel stønnede og pustede ordene frem, mens han og Ib bar Simon over mod bålet.

»Eller hvad –« Ib ville have sagt noget mere, men i stedet standsede han og stirrede over mod bålet. Også Mikkel standsede og stirrede. Så lagde de Simon på jorden imellem sig og trak deres sværd. – Fra nord kom tre og fra syd to skikkelser løbende med kurs mod bålet. Månens lys glimtede i de sværd, de fem mænd svang i nærerne. Inden de nåede hen til bålet og driftens rejsefæller, sprang en vældig skikkelse frem i skæret fra ilden. Kæmpen, der før havde været sparsom med ord, brølede nu en strøm af ord ud mod de fem mænd, mens han svingede sin tykke stav mod den, der var ham nærmest. Manden styrtede om med et skrig, og hans våben hvirvlede som et skinnende hjul gennem månelysset og forsvandt et sted i skovens skygger. Den ene af de fire andre standsede op og stirrede på kæmpen, der nu stod fuldt belyst af månen.

»Schwarze Heine – Der Henker!«

Hans råb knækkede over til et skrig. I næste øjeblik vendte han om og styrtede af sted den vej, han lige var kommet.

Kæmpen gik brølede og skældende på tysk frem mod de sidste tre, mens han svingede sin vældige stav over hovedet, men inden han nåede dem, havde de gjort som han, der var flygtet. De styrtede bort med samme råb: »Schwarze Heine – der Henker!« Den sidste rest af natten skred hurtigt hen. Munkene havde travlt med at tage sig af Simon, der var kommet så meget til sig selv, at han kunne fortælle om det slag, en eller anden havde givet ham under hans runde omkring studene. De to pilgrimme sørgede for brænde på bålet, mens Mikkel og Ib, sammen med resten af driverne fik bragt de skræmte stude til ro og leje igen. Kæmpen havde atter sat sig på sin plads ved bålet med sin drabelige stav over knæene og øjnene på stadig færd i månens skær på lysningen.

Så snart den første morgens lys gav syn og sigt tilbage, brød man op og drog ud af skovene ved Far-

ris med kurs mod Oksenvad.

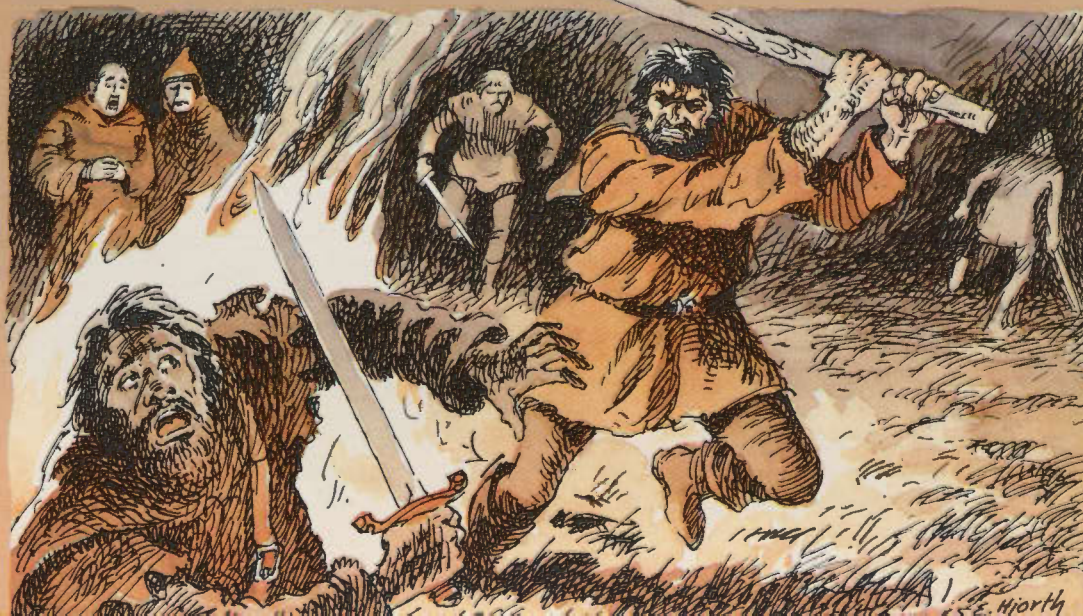
Simon red på Mikkels hest med et vældigt bind om hovedet. Mikkel havde taget Mortens plads bag studene, og Morten havde overtaget Simons greb i tovet til førerstudens horn. Det så ud til, at både han og »Blis« befandt sig godt til rette med den ordening.

»Det var godt, du fik styr på Blis, før studene blev helt tovlige,« råbte Bette Ib fra ryggen af sin hest.

»For mig at se var de ulve lige så rædde som studene,« råbte Morten op mod Ib.

»Det skal nok passe,« mente Ib. »Jeg har altid regnet ulve på to ben for mere farlige end ulve på fire!«

Kæmpen med den lange stav travede tavs af sted bag driften et godt stykke fra de andre. – Hvem ville vel have noget at gøre med bødlen fra den hær af holstenske knægte, der var flygtet fra Randers efter deres leder grev Gerhards bratte død for Niels Ebbesens hånd.

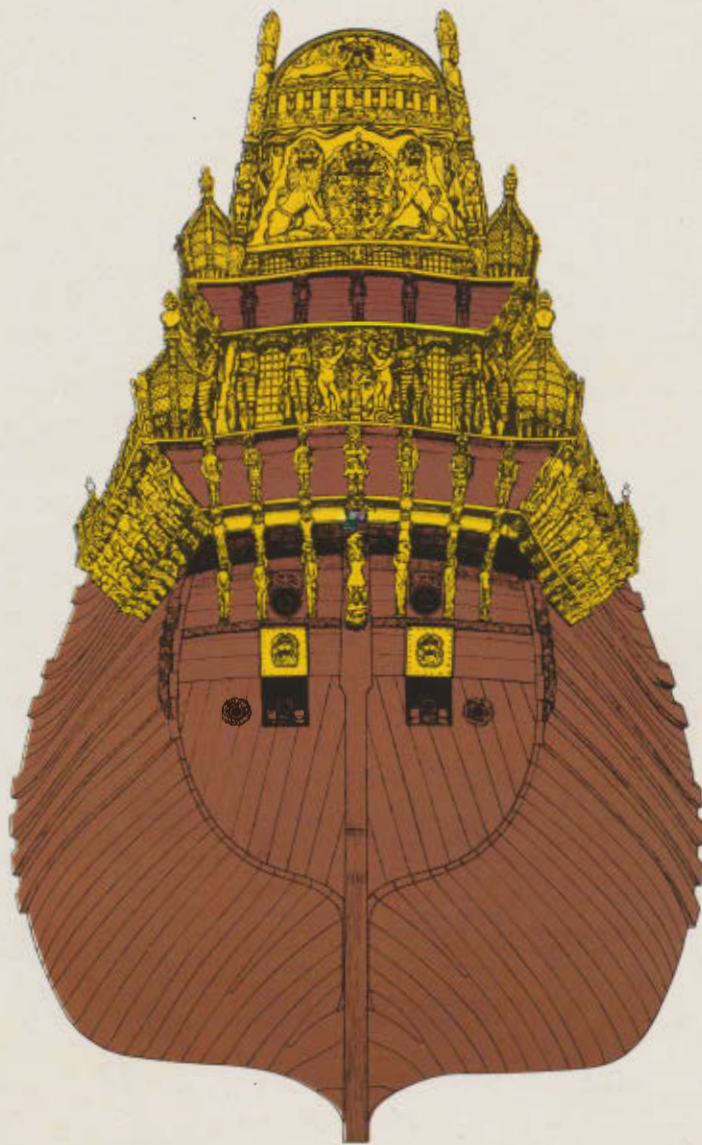

Den 10. august 1628 var en dejlig dag i den svenske hovedstad. Vejret var smukt med en svag vind fra sydvest, – og så var det ovenikøbet søndag! Der var et myldrende folkeli på havnen, for der skulle ske noget særligt på denne eftermiddag: Det allernyeste skib i Sveriges krigsflåde, Regalskibet Wasa var nu endelig klar til at blive sat ind i Trediveårskrigen, og i dag skulle det for første gang hejse sejl.

Det var et imponerende syn, dette stolte fartøj. Omkring to år havde det taget at bygge hende. Wasa var 62 meter lang, næsten 12 meter bred, agterskibet rejste sig 20 meter over vandspejlet, og stormastens top ragede 45 meter op over havets overflade. Der var 3 master til at bære sejlene, hvis samlede sejlflade var ca. 1200 m². Det var altså et meget stort og vældig flot skib, de stolte stockholmere kunne beundre denne søndag eftermiddag, men det imponerede virkelig også med sin ydre fremtoning på en helt anden måde, end man kender det fra vore dages krigsskibe. Hvis du har set et moderne marinefartøj, så ved du, at det er trist og gråt at se på, nærmest som usynligt: Ingen pynt, ingen udsmykning, ingen kulør – det er såmænd svært bare at få øje på navnet. Det gælder for et sådant skib bare om at kunne ødelægge – og så ikke selv blive bemærket. Helt anderledes var opfattelsen på Wasas tid: Kronens skibe skulle vidne om kronens magt, dens pragt og dens herlighed. Og det tør siges, at Wasa på den stolteste måde vidnede om svenskekongens storhed og pragt: Den var overalt på skroget smykket med gyldne skulpturer forestillende dyr, sagnfigurer, romerske kejsere og meget andet.

WASA

Af Børge Jensen

Ialt var der på det stolte skib fordelt over tusinde sådanne skulpturer. Blandt andet var hver eneste kanonport på indersiden smykket med et frygtindgydende løvehoved, som kom til syne, når porten smækkedes op for at give plads til kanonmunden. Skibet var udstyret med 64 sådanne kanoner, og hver eneste af dem var rigt ciselaret og ornamenteret. Wasa var beregnet til at sejle med en besætning på omkring 130 søfolk fra kaptajnen til den yngste skibsdreng. Hertil skulle komme en soldaterstyrke på ca. 300 »knægte«, men denne styrke var endnu ikke gået ombord på denne søndag eftermiddag. Derimod var der en del hustruer, børn og andre med tilknytning til søfolkene ombord, thi på denne festdag havde besætningen fået lov til at invitere interesserede slægtninge med på skibets jomfrurejse, som skulle gå til Älvsnappen i Stockholms søndre skærgård. Der befandt sig nok omkring 200 mennesker ombord på Wasa denne eftermiddag.

Alt tegnede altså til, at det skulle blive en dag, som alle – både på land og ombord – ville mindes i lang tid. Det skulle snart vise sig, at denne gisning på tragisk vis kom til at passe.

Efter at Wasa nemlig var blevet forhalet til det sted i Stockholms havn, som hedder Slussen, begyndte søfolkene – som allerede var sendt op i rigningen – at løsøre de store sejl, eet efter eet. Mærsejlene på formasten og stormasten rullede først ned som gigantiske rullegardiner. Derpå satte de fok og mesan. Langsomt tog Wasa fart, da vinden i det samme øgedes en smule. Pludselig kom et vindkast fra styrbords side. Det fik det store skib

kom til undsætning; men en hel del mennesker blev fanget rundt om i det store skib, og man regner med, at henimod 50 druknede. Allerede dagen efter katastrofen indledte man søforhør for at få

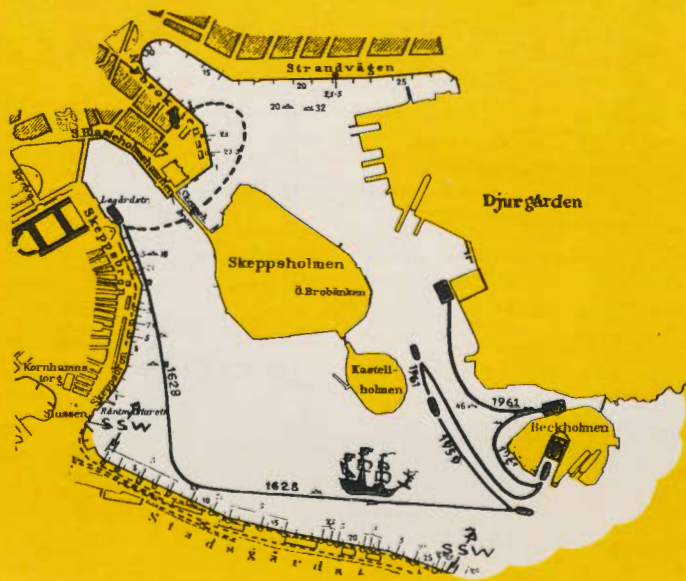
klarlagt, hvorfor ulykken var sket, og måske få fastslået, hvem der var skyld i, at forliset havde kunnet ske. Til trods for at forhørene var både langvarige og grundige, kom der aldrig noget rigtigt frem ved dem. Alle de anklagede søofficerer kunne tilbagevise, at de skulle have gjort noget forkert, og til sidst måtte domstolen frikende alle de sigtede.

Hvis vi med nutidige øjne og moderne teknisk viden skal vurdere problemet, så må vi nok konstatere, at Wasa simpelthen aldrig ville kunne sejle. Det lader til, at man gjorde hende for smal. Hvis hun skulle have været stabil, så skulle den svære ballast af sten, som lå i skrogets bund, have været ca. 100 tons tungere, men med 100 tons forøget totalvægt ville skibet have kommet til at stikke så dybt i vandet, at de underste kanonporte var kommet under vandlinjen. Det bør måske her nævnes, at på den tid var man endnu ikke kommet så vidt i skibsbygningskunsten, at man lavede tegninger, som skibene byggedes efter. Alt hvad skibsbygmesteren havde af materiale var et »bestik«, et enkelt ark papir med en meget summarisk beskrivelse af skibet med angivelse af hoveddimensionerne og næsten intet andet.

Det er klart, at man straks efter forliset kastede sig ud i overvejelser om, hvorvidt det var muligt at hæve vraget. En englænder ved navn Ian Bulmer fik tilladelse til at forsøge sig. Han fik – man fristes til at sige selvlølgelig – ikke held med sine anstrengelser. Hvordan skulle man dog med 1600-tallets hjælpemidler kunne få et så stort skib hævet fra over 30 meters vanddybde. Bulmer måtte snart opgive forsøget, og i de følgende årtier skete der intet ud-

til at krænge faretruende, men hun rettede sig straks op igen. Et øjeblik efter kom der imidlertid et nyt vindstød, og denne gang indtraf katastrofen: Wasa krængede voldsomt over, så stærkt, at vandet fossede ind gennem de underste kanonporte. Straks derefter væltede skibet helt om på siden, og efter en jomfrurejse på kun 1500 meter gik hun til bunds på 32 meters vanddybde »med stående segel, flaggor och allo«.

Det er næppe nødvendigt at fortælle, at der blev stor opstandelse. Skrigende og rædselsslagne mennesker søgte at redde livet ved at svømme bort, hage sig fast i rigningen, som stadig stak op over vandet, eller ved at søge redning hos de mange robåde, der hurtigt

over, at alt fra Wasa, der stak op over vandet, lidt efter lidt forsvandt på forskellig måde.

I 1663 kom der atter »røre i vandet« om Wasa. På dette tidspunkt begyndte en svensker, von Treileben sammen med en tysk bjærgningsekspert at interessere sig for vraget. De opnåede kongeligt privilegium til at måtte forsøge at bjærge Wasa. Von Treileben var mere realistisk end sine forgængere, så han afstod fra enhver tanke om at hæve vraget i sin helhed. Derimod kastede han hele sin interesse på de 64 bronzekanoner. Ved hjælp af dykkere i primitive dykkerklokker lykkedes det parret at bjærge et halvt hundrede af Wasas kanoner.

Nu gik der et meget langt åremål,

hvor der intet hændte i forbindelse med Wasa, og som tiden gik, glemte man aldeles, hvor i havnen skibet lå. Vi skal faktisk helt frem til vort eget århundrede, til år 1920, før vi atter hører noget om Wasa.

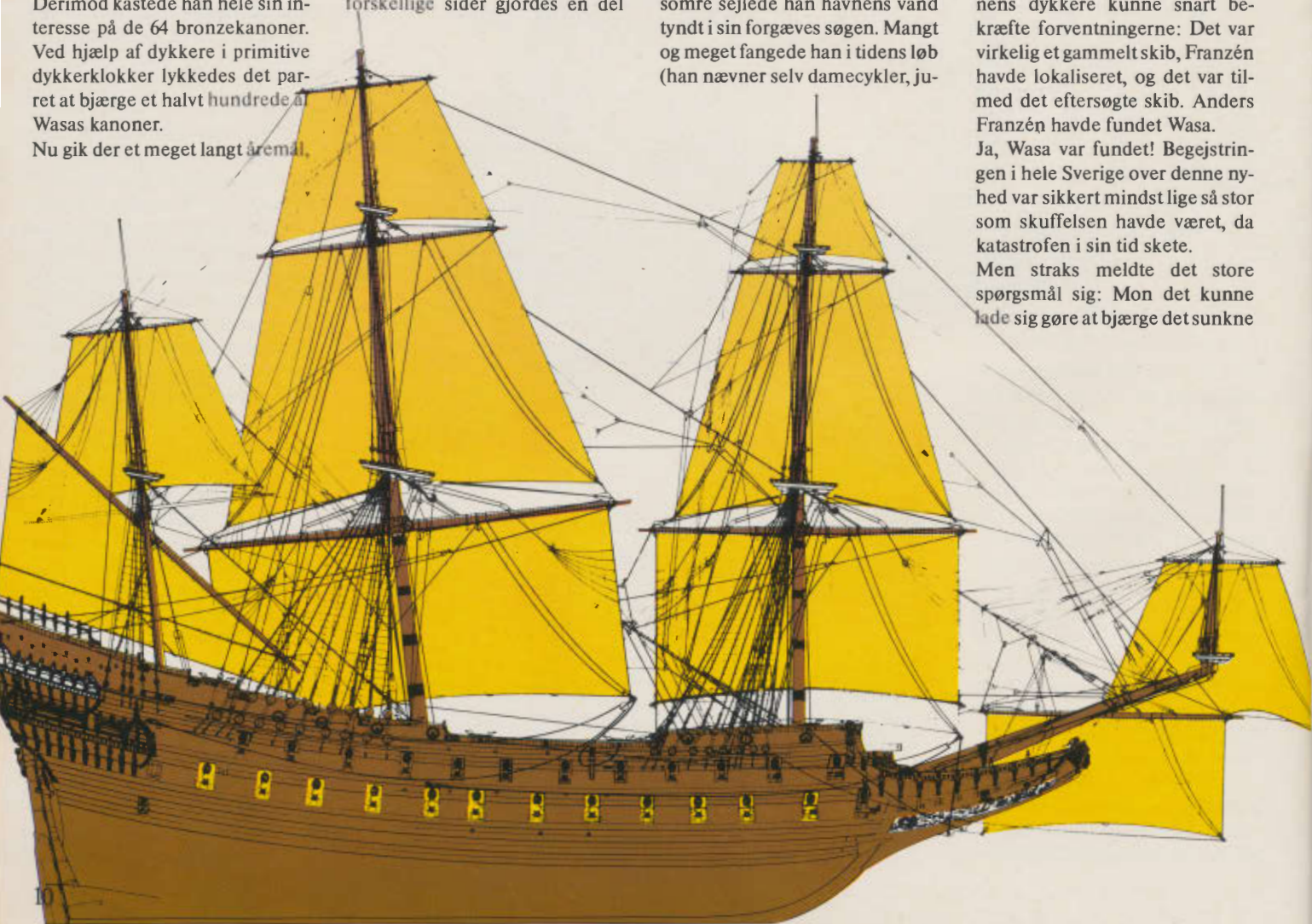
I 1920 fandt man nemlig et andet svensk vrage fra Wasas periode, og dette fund fik historikeren, professor Nils Ahnlund til at skrive en stor avisartikel om det gamle vrage i Stockholms inderhavn. Artiklen gav til resultat, at der fra forskellige sider gjordes en del

forsøg på at lokalisere det gamle skib, men det førte ikke til noget, før Anders Franzén i halvtredserne begyndte at interessere sig for sagen. Anders Franzén var amatørforsker og havde i sin ungdom af den gamle professor Ahnlunds egen mund hørt beretningen om den mystiske Wasa og dens dramatiske forlis, denne »skatkiste på havnens bund«. Franzén studerede i de gamle dokumenter og begyndte så en systematisk eftersøgning fra motorbåd, og i mange somre sejlede han havnens vand tyndt i sin forgæves søgen. Mangt og meget fangede han i tidens løb (han nævner selv damecykler, ju-

letræer og døde katte), men først en dag i august 1956 fik han det rigtige »bid«. Han brugte et tungt propod af svært metal; dette lod sænke han hastigt ned på havnens bund. Da det var slebet skarpt på undersiden, huggede det sig ned i bunden og tog en bundprøve med, når det blev hejset op. Og denne augustdag oplevede Franzén så for første gang, at bundprøven var sort egetræ. Wasa var bygget af eg, og eg, der ligger længe i vandet, blir sort. Marinens dykkere kunne snart bekræfte forventningerne: Det var virkelig et gammelt skib, Franzén havde lokaliseret, og det var tilmed det eftersøgte skib. Anders Franzén havde fundet Wasa.

Ja, Wasa var fundet! Begejstringen i hele Sverige over denne nyhed var sikkert mindst lige så stor som skuffelsen havde været, da katastrofen i sin tid skete.

Men straks meldte det store spørgsmål sig: Mon det kunne lade sig gøre at bjærge det sunkne

fartøj som en helhed? Dykkerne kunne berette, at egeskroget var i forbavsende god stand. Godt nok var alle jernboltene naturligvis rustet bort forlængst, men det havde faktisk vist sig at være en fordel, for derved var de mange skulpturer, som havde siddet boltet fast på skibet, faldet af og var sunket ned i et tykt lag skærmende dynd. De var alle i fineste stand.

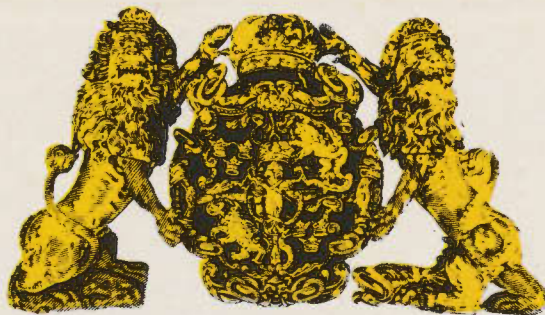
Nævn, kommissioner og udvalg kom nu i arbejde med at overveje, undersøge og vurdere, og de fandt efterhånden ud af, at det var værd at gøre forsøget på at hæve Wasa. Man fik først lagt 6 meget svære wirer ind under skibets bug, men turde slet ikke tænke på at hæve vraget i een omgang. I stedet løftede man Wasa en lille smule, sejlede ind på lidt lavere vand og satte så skibet ned på bunden igen. Dette gentoges 18 gange i løbet af en lille måneds tid. Ved dis-

se 18 små løft fik man vraget flyttet fra de oprindelige 32 meters vanddybde ind til et sted, hvor der bare var 16 meter vand. Hele denne flytning foregik i august-september 1959.

Nu var bjærgningsfolkene nødt til at holde en lang pause med det praktiske redningsarbejde, mens videnskabsmændene overvejede situationen. Det var nemlig nu ikke bare et spørgsmål om at få Wasa op til overfladen. Hvis man bare tager sådant et gammelt skib op i den friske luft, så vil det meget hurtigt forgå. Så snart træet tørrer ind, vil det give sig til at sprække og krybe, og det blir meget hurtigt sårbart og skrøbeligt. Derfor måtte man forberede sig til, at alt ombord skulle præpareres på forskellig måde, så snart det blev udsat for luftens ilt. Og der var jo meget andet end selve skibsskroget at tænke på: Tovværk, sejlene i lasten, søfolkens klæder og ejendele, skibets køkkenudstyr og madvarer, for slet ikke at tale om de mange fine skulpturer.

Der var da forresten også en helt anden ting, som først måtte ordnes. Skibet skulle tætnes overalt, fordi det var meningen, at Wasa skulle kunne flyde den sidste rejse på egen køl. Derfor havde dykkerne et stort arbejde med at sætte propper i alle de huller, som bortrustede bolte havde efterladt.

Men 1½ år senere, i foråret 1961 var man endelig kommet så vidt, at man turde gå i gang med sidste akt af bjærgningen.

Den 24. april var dagen. To kæmpestore løftepontoner, Oden og Frigg var lagt i position over vraget, og ved hjælp af hydrauliske donkræfte og syv stk. 9-tommers wirer blev Wasa løftet op tomme for tomme, indtil de første spanter ved middagstid brød gennem vandoverfladen.

Det var ikke en begivenhed, som foregik i ubemærketthed: Radiofolk og journalister fra hele verden overværede det store øjeblik sammen med alverdens tv-folk og alle de almindelige borgere, der kunne blive plads til. Verdens ældste, fuldt identificerede skib så atter dagens lys efter 333 års forløb.

Men der stod fortsat tusindvis af opgaver forude.

Først fik man bugseret Wasa til en tørdok, og man fik bygget et helt hus omkring hende, så hun ikke skulle blive udsat for vejrligets luner.

Og så gik man da i gang med hele den omstændelige proces, som stadig foregår nu 20 år efter bjærgningen. Man rensede og rengjorde skibet og dets indhold for dynd og slam, man præparerede de mange dele, som var ved at falde fra hinanden, man

prøvede at redde de druknede søfolks klæder og ejendele fra fortællelsen, man studerede deres lommers indhold af mønter og personlige ejendele, og man begyndte at rekonstruere skibet, så det kom til at ligne det oprindelige Wasa mest muligt.

Der var som sagt tusindvis af ting, som skulle gøres, og man er i dag langt fra færdig; det varer mange år endnu. Men hver eneste dag arbejdes der på skibet – og hver eneste dag kan man som gæst få lov at besøge det gamle fartøj. Stedet, hvor det er anbragt, hedder Wasavarvet og ligger ved Gröna Lund i Stockholm, og hvis du engang kommer til den svenske hovedstad, så skal du tage ud og besøge det, – og så er jeg sikker på, det gamle krigsskib med den fantastiske skæbne vil betage dig lige så stærkt, som det har betaget mig.

„Manglebræt“

-et underligt ord, ikke?

Af Ingrid Bundgaard

udskåret eller fint malet manglebræt. I kan jo så gøre jer tanker om, hvad en sådan gave skulle symbolisere (det var før begrebet »rødstrømper« blev opfundet). Det væsentligste var dog, at karlen med gaven ville fortælle sin pige, hvor meget han holdt af hende. Er der også én, du holder af? Var det en idé at forære din ven eller din mor og far et

manglebræt, du selv har lavet? Hvad enten du er pige eller dreng, kan du lægge mange varme tanker og ønsker i en sådan gave. Måske vil du allerhelst lave et manglebræt til dig selv? Det er flot at have hængende. Der er uanede muligheder for, hvordan et manglebræt kan se ud. De rigtig gamle manglebrætter blev ofte lavet i ædle træsorter og var rigt udskårne, men man kunne også bruge mere almindelige træsorter, som man f.eks. bemalede med fine slyngornamenter. Her er et forslag til, hvordan dit manglebræt kan se ud:

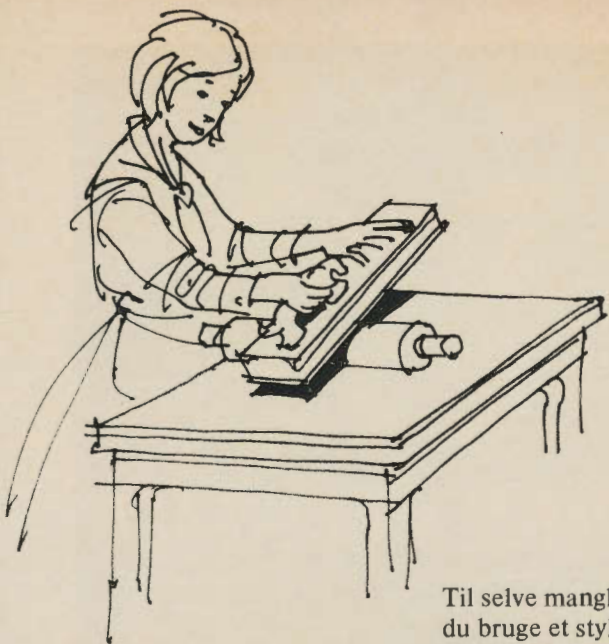

Hvad er det »at mangle«?

Det er en gammel betegnelse for at stryge - eller snarere rulle. I tidligere tid rullede man nemlig tøjet ved at føre et bræt frem og tilbage hen over en stok, således at stoffet vikled sig omkring stokken, når brættet blev ført frem. Da tøjet endnu var fugtigt, resulterede det i, at det efterhånden blev pænt

glat. Hvis du kigger på tegningen, kan du se, hvordan det gøres.

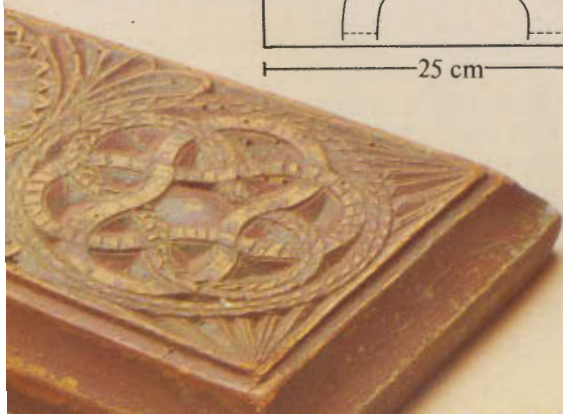
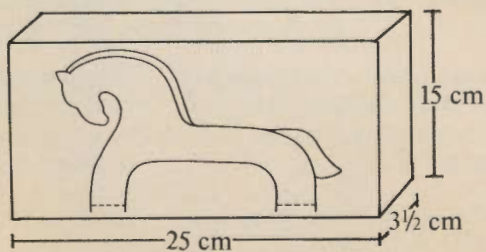
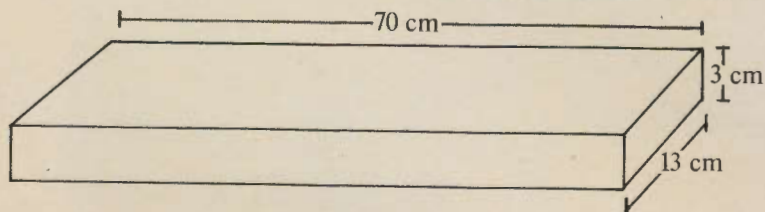
Når en karl i gamle dage havde fundet sin hjertenskær, var det skik og brug, at han gav hende en »kærestegave«, og det var ofte et fint

Materialer:

Til selve manglebrættet skal du bruge et stykke fyrretræ 70×13×3 cm.

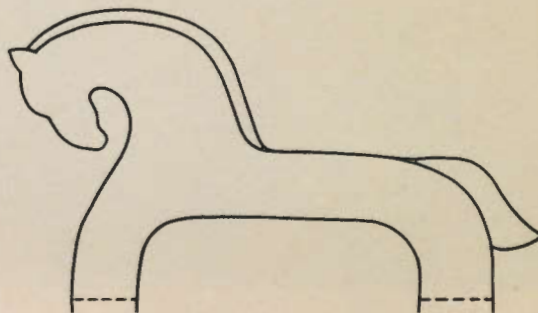
Til håndtaget skal du bruge en træklods 25×15×3½ cm.

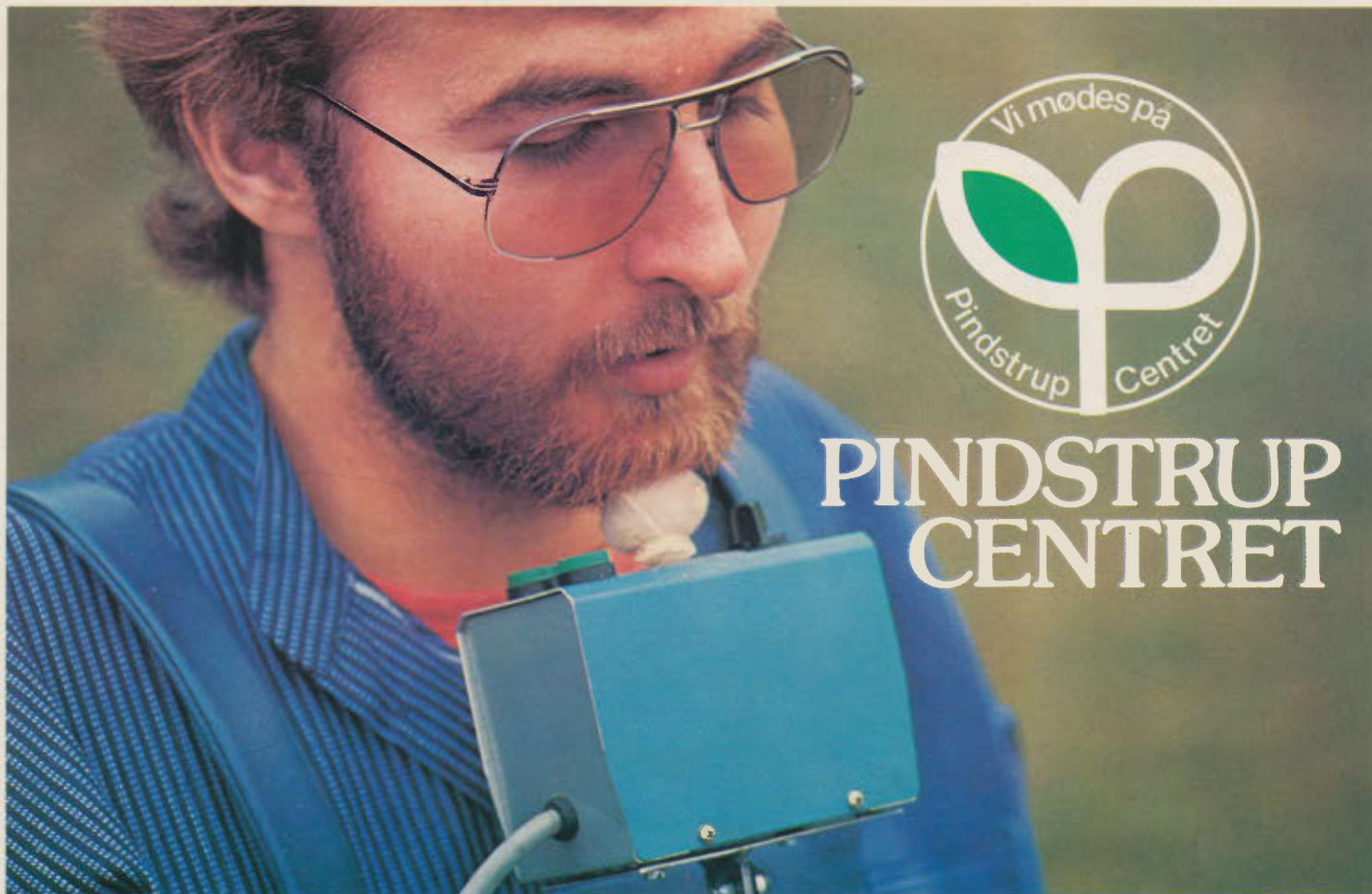

Fremgangsmåde:

1. Du må først sikre dig, at brættet er i vinkel. Evt. må det rettes til ved hjælp af høvl og kontrolleres med en metal-vinkel.
2. Brættet afpudses ved hjælp af sandpapir. Begynd med det grove.
3. Tegn hesten op på klodsens (til håndtag). Sav den ud og form den ved hjælp af stemmejern, huljern, rasp, fil, sandpapir.
4. Mærk af på manglebrættet, hvor den færdige hest (håndtaget) skal placeres. Hestens bagben skal være ca. 2 cm fra brættets ene kortside. Lav 2 fordybninger (dybde ca. 1 cm) beregnet til fødderne. Pas de 2 stykker træ sammen, men vent med at lime.
5. Overfør ornament-motivet på manglebrættet. Skær præcist ned i alle stregerne og skær en lidt bredere rille hele vejen rundt om motivet. Billedskærerjern kan bruges. Se tegning.
6. Mal motivet med almuefarver (f. eks. oliemaling er velegnet).
7. Lim håndtaget på plads. Sæt det i spænd, til det er tørt.

Måske skal **dit** manglebræt se helt anderledes ud. Med initialer (= forbogstaver) indridset bliver det en helt personlig ting.

1

Når det er december, mørkt, surt, regnfuldt og alt, hvad sørgeligt er – vejr-mæssigt – er det svært at huske, hvor dejlig Danmark er i maj. Hvis man overhovedet kan sammenligne farver, ville jeg sige, at maj er lige så grøn, som december er grå.

Gråt eller grønt – jeg vil tro, man kan hygge sig på Pindstrup Centret også om vinteren. Men når den store sportsplads, legeplads, bare-gå-plads grønner sig til maj eller hujer af gule mælkebøtter, ja så får man lyst og kræfter til at

udrette store ting!

Hvor ligger det Pindstrup Center? Når vejrkortet toner frem på TV-skærmen, præsenterer Jylland sig som en altid forkølet nisse. Midt i nissens tud ligger Pindstrup – og når man først *ved*, hvor det er, vil man sige, når nissen fortæller om vejret: »Vi mødes på Pindstrup Centret!« For nu ved man, hvor det er – og se nu her, hvordan fotografen – Nick hedder han – har fanget alt det grønne ind i sin fotografiske kasse!

Henne til venstre i det smukke

terræn kan man gå ned i en »lomme«, en dalsænkning, hvor man kan tænde bål og stege noget godt på spid.

Man bliver vist rundt af Lars, som arbejder på centret.

Pindstrup Centrets bygninger er tegnet med det formål for øje, at alle skal kunne færdes her på lejrskoler, ferielejre og kurser. Med »alle« menes der både for handicappede og ikke-handicappede mennesker – kursisten i kørestol skal kunne køre gennem såpas

brede døre uden dørttrin; baderum og toiletter skal have alle faciliteter, eksempelvis kan håndvaskene hæves og sænkes – og dårligt seende kan om sommeren få vejledning af stærkt duftende urter – og midt i fliserækken vil et mønster af brosten orientere den blinde, at her er en indgang.

Det er Lars' opgave at fortælle »verden« gennem aviser og radio om Pindstrup Centrets idé – for her er det idéen, at handicappede og ikke-handicappede skal finde sammen og arbejde på lige fod og

Af Annesofie Hermann · Foto: Nick Nielsen

2

1. Informationschefen for Pindstrup Centret, Lars Hermansen.

2. Udsigt over det vidstrakte sportsareal og ned mod centrets lave, gennem-funktionalistiske bygninger.

3. Lars på kontoret med sin specielt byggede skrivemaskine og telefon.

4. Der er smukt i de små haveanlæg mellem bygningerne.

5. Stærkt duftende urtebede hjælper den dårligt seende med at orientere sig.

6. Lars styrer sin kørestol med hagen – og med stor sikkerhed klarer han udendørs og indendørs kørsel.

5

3

4

6

dermed betragte hinanden som værende ligeværdige.

Lars synes, det fungerer godt. Jeg er nysgerrigt optaget af en lille blå kasse, Lars har på brystet. Med hagen kan han ved hjælp af tre dippedutter igangsætte, styre og bremse sin kørestol. Telefonen ringer – Lars styrer sin elektriske kørestol med elegance ud og ind mellem borde og stole, tager telefonen med en mundpind – prik, prik, prik – så er det i orden. For ti år siden var Lars ude for et

trafikuheld af de grimme. Han brækkede nakken, hvorved han blev lam fra halsen og nedefter. Han kan som sagt køre rundt som den bedste slalomløber, telefonere og skrive med en mundpind på skrivemaskine. Det er ikke så svært, siger Lars, at få gehør hos presse og radio – men det er svært at vænne journalisterne af med at omtale handicappede personer som værende »de syge«. Man er ikke syg, fordi man har et eller andet handicap. Jeg accepterer ikke mit handicap

– men jeg lærer efterhånden at leve med det – blandt andet skal jeg vænne mig til tanken om, at jeg ikke vil kunne klare mig alene – jeg er afhængig af en person til at udføre alle de ting, jeg ikke selv kan klare, såsom en sekretær, en chauffør eller personlig hjælper om morgenen og aftenen.

Pindstrup Centret er bygget på spejderkorpsenes initiativ, så det er naturligt at spørge informationsmanden, om han *selv* har været spejder? Ja, det har han med

stor glæde i Hjørring, hvor han prøvede »det helt« fra ulveunge – opefter og henad. Han mener, at det vigtigste, man lærte som spejder, var kammeratskab; så gør du dit, så gør jeg mit, resten gør vi sammen. – Og han mener, det er den indstilling, man gerne vil nå til i Pindstrup. Han tænker med glæde på, at han i det norrøjske startede bladet »Scouting«, og det havde grokraft nok til stadig at eksistere. Forøvrigt søger Lars Hermansen ind på Journalisthøjskolen i Århus til efteråret.

Ler-mennesket

Af Bob Ramsing · Tegning: Sigrun Kapsberger

Som bekendt blev verden lavet bid for bid,
alt i alt tog skabelsen en ugestid.
Man kan li' frem se Vorherre slide i'et,
inden han tilsidst blir træt af skaberi'et.
Mens han slapper af og adspredt ser sig om,
syns han nok, at verden er lidt tom,
og han sidder dér og taler med sig selv –
før at han forstår – at der' jo ik' en sjæl!

Mens han skæver til sig selv i søens vand,
former han en lerklump til en m/k ... mand.
Joh, det ligner, men figuren er for blød,
derfor lægger han den ud i solens glød.
Og han glemmer helt at kikke på sit ur,
da han slapper af med en spadseretur.
Langt om længe husker han – du store Gud –
er det virkelig sådan, men'sket skal se ud?

Kære milde skaber se hvad du har gjort,
solen har jo brændt det første men'ske sort.
I en timestid er han fortabt og stum,
selvom farven måske ikke er så dum?
Men det er nok bedst at prøve een gang til,
hvis da ellers solen og Vorherre vil?
Atter blir en klump lagt ud i solens glød –
tiden går, han tar den op, nu er den – rød!

Stærkt i tvivl hvad angår denne farve-sag
kikker han på rødt og sort den halve dag,
men tilsidst beslutter han at blive ved,
selvom solen nu er gået halvvejs ned.
Næste klump får kun lidt sol en timestid,
det er derfor, at figuren nu er hvid.
Efterhånden ved han ikke, hvad han ska' –
hvilken farve bør et rigtig men'ske ha'?

Fjerde klump placerer han så halvt i skjul,
resultatet blir, at farven nu er – gul.
Det er sent og solen næsten gået ned,
klumperne er lagt på række og geled,
hver fogsig de ligner sådan set ham selv,
men det' kun den ene, han vil gi' en sjæl.
Nu kan du jo gætte hvadfor een han tar –
hvilken farve tror du selv Vorherre har?

Husk, at da han havde os i solen lagt,
for at vi ku blive rigtigt gennembagt,
stak han med en finger, som man gør
for at se om men'ske-klumpen snart var tør.
Uanset hvordan vi kom til livets pørt,
blev vi alle af den samme lerklump gjort!
gule, røde, hvide eller sort som kul –
midt på mave'n har vi samme lille hul!

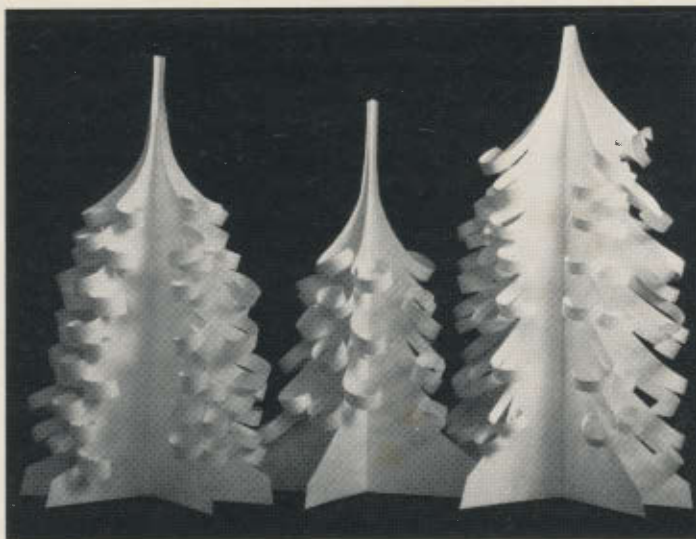

Træer uden krøller

Efter den viste skabelon klippes alle 3 størrelser træer. Træernes forskellige højder fremkommer ved, at man klipper de nederste grene af træerne.

Træer med krøller

Træerne klippes i almindeligt skrivemaskinepapir eller noget i samme tykkelse. Fold papiret over midten og klip 3 ens halve træer ud (med stammen ved falsen). Med en god saks kan de klippes på én gang. Skil dem fra hinanden og krøl strimlerne let med en saks, som man gør med gavebånd, men vær forsigtig, da man nemt kan trække dem i stykker. Krøl kun hver anden til den ene side, - vend træet og krøl resten til den anden side. Når alle tre træer er færdige,

bukkes de igen let over midten. Kom en stribe lim på bukningen og sæt de tre træer sammen, så de netop mødes. Med en hurtigtørrende lim går det ret nemt.

Træet uden krøller kan klippes i forskellige materialer. Klip et helt træ i tynd karton. Klip 2 halvdelen med en lille strimmel ekstra ned langs stammen til at lime det halve træ (på hver side af det hele træ) på med. Så kan træet stå, og det er nemt at folde sammen og opbevare eller sende.

Klip et billede sammen af grantræer i forskellige blågrå eller grønne nuancer. Lim dem på et stykke pap som hvid baggrund. Allerforrest limes træer klippet i gennemslagspapir. De laves sådan: Læg 3 stykker papir oven på hinanden og sy en stikning midt ned igennem på symaskine. Buk papiret over stikningen, tegn et halvt træ og klip ud, fold ud og lim det på.

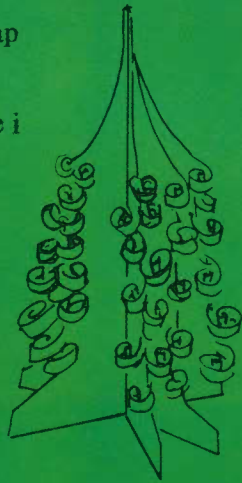
Træer på stof. Klip en skabelon i tynd karton enten til et positivt eller negativt træ (se de 3 øverste træer på fotoet) og sprøjt skabelonen med hårlak på begge sider. Når den er tør, lægges den på stoffet, og der males med pensel og stoftrykfarger - både til negativt og positivt males fra kartonen og ud på stoffet. Træerne

kan så pyntes med juleting: hjerter, kræmmerhuse, kugler o. s. v. - malet med en lille tynd pensel og stoftrykfarver. Brug det som dekoration på et forklæde eller en juleløber. Man kan også klippe træ og pynt i filt og lime pynten på træet. Klip flere træer, og brug dem som dekoration på dugen i julen. Når de er løse, kan de flyttes rundt efter ønske, i cirkel eller firkant eller som løber hen ad bordet. De er også nemme at opbevare.

Prøv også at klippe træer i papir eller karton og lim dem på en paptallerken. Det mindste træ limes på baggrunden. Bag på det næste limes 2 strimler pap på hinanden, dernæst limes det hele på baggrunden (det giver dybde i billedet og skygge). Det største træ limes på kanten foroven og forneden på tallerkenen.

Juletræer med krøller

Af Gunvor Ask

LAGKAGER OG DESSERTER

Vi har samlet opskrifter på noget smålækkert, som alle kan lave, juniorspejdere såvel som ledere.

Desserterne kan bruges til julefest, i vinterlejr eller bare en møde-aften, hvor man trænger til at hygge sig.

JULELAGKAGE

Denne kage bliver bedst, hvis den samles dagen før serveringen - og overnatter i køleskab. Der skal bruges 1 pk. lagkagebunde, frosne hindbær, 1/2 l piskefløde, flormelis til glasur, en tube grøn og en tube rød pyntegelé.

Hindbærrene hældes i en sigte,

vædes fra de frosne bær hældes over lagkagebundene. Bærrene moses med en gaffel og blandes med flødeskummet, smages evt. til med lidt sukker. Glasur af vand og flormelis skal dække kagen, som til sidst dekoreres ved hjælp af pyntegeléen med julemotiver.

METTEKAGE

Mette bruger 3 små fagkagebunde, 1/4 l piskefløde, 1 lille plade mørk chokolade og 25 små makroner. Fløden piskes - lidt tages fra til pynt. De knuste makroner blandes i

flødeskum, og massen lægges mellem bundene, der til voksen brug stænkes med tøj sherry. Kagen pyntes med flødeskum og revet chokolade. Alle siger: ah! og slikker sig om munden.

ANANASLÆKKERI

(til 8). Der skal bruges: 12 skiver ananas, 1/2 l piskefløde, 100 g valnøddeskærner, 50 g mørk chokolade, 10 hakkede kirsebær. Hvis man har en meget skarp kniv, kan man flække de fire af ananasskiverne på tværs. I hårdt pisket flødeskum blandes hakkede nøddeskærner, hakkede bær og revet chokolade. Man lægger skummassen på de hele ananasskiver, lægger de flækkede skiver over og pynter f.eks. med kirsebær.

APPELSINER MED MARENGS

Der bruges en appelsin pr. m/k. Bagetid 10-15 min. ved 225°. Et låg skæres af appelsinen, som renses omhyggeligt med en ske eller grapekniv. Appelsinkødet skåret i stumper blandes med bananstykker,

ULRIKKES DESSERT

Der skal bruges: 1/4 l ymer, 1/4 l flødeskum, sukker for de mest slikne, snittet frugt, helst frisk frugt, som dyppes i citronsaft (ellers bliver frugten måske mørk inden serveringen) - man kan også bruge dåsefrugt, som skal dryppe godt af, inden man blander den i stift pisket flødeskum, som med lidt behændighed er blandet med ymeren (yoghurt eller A-38). Frugt og skum lægges i lag i portionsglas. Desserten skal i køleskab lige op til serveringsøjeblikket. Her skulle være nok til en gruppe på 8.

småbidder af æbler, evt. pærer og/eller druer. Frugtblandingen kommer i de udhulede appelsiner. Som låg på appelsinen sættes en klat marengsdej af meget stift piskede æggehvider blandet med sukker (50 g til 2 hvider). Med en sprøjtepose anbringes marengsmassen på appelsinen, som stilles i ovnen et kvarter. Serveres varm - evt. med flødeskum til.

I Calcutta, som er en af Indiens umådelige store havnebyer, lever en meget stor del af byens befolkning i største fattigdom. Blandt de ringest stillede er utvivlsomt de såkaldte fortovsbeboere (pavement-dwellers), som holder til i små hytter af papkasser og sækkelærred på fortøve, langs jernbaner og på bredden af kanaler og floder rundt omkring i Calcuttas slumdistrikter.

Man har ingen præcise oplysninger om antallet af fortovsbeboere, men det skønnes at ligge i nærheden af en million.

Gadeskole i Calcutta.

Fortovsskoler i Calcutta

Af Lis Christensen Foto: Vibeke Lorenzen

I 1976 oprettede en gruppe indiske socialrådgivere og lærere en organisation ved navn Janasiksha Prochar Kendra i Calcutta. Den havde til formål at tilvejebringe elementær skoleundervisning for fortovsbeboernes børn, som ikke havde mulighed for at blive optaget i Calcuttas ordinære skoler. Fra en beskeden start på 5 skoler med 235 elever i 1976 har J.P.K. nu udviklet sig til at omfatte 25 fortovsskoler med over 1200 elever. Fortovsskole projektet bliver støttet af Folkekirkeens Nødhjælps faste samarbejdspartner i Vestbengalen, Lutheran World Service.

I starten foregik undervisningen i bogstaveligste forstand

på fortovene, gerne under broer eller tilsvarende overdækkede steder eller rundt omkring i parkerne. Siden har man med forældrenes hjælp opført små, yderst sparsomme skure, hvor en snes elever ad gangen modtager undervisning, men på billedet kan I se, hvor primitivt undervisningen foregår.

Bagbazar 2B Pavement School Centre er 4 år gammelt.

Manoj Mondal har gået i skolen i ca. 2 år. Han er 14 år gammel og har 5 brødre og 1 søster. Hans far samler ler fra en kanal, der løber tæt forbi, hvor de bor, og sælger det til en pottemager. Hans mor arbejder som tjenestepige en del af dagen. 2 af hans brødre, som er ældre end han selv, er arbejdsmænd, når de kan få noget arbejde. Hans søster og de andre brødre går i den samme fortovs-skole som han selv. Manoj Mondal fortæller, at han så gerne vil lære at læse og skrive. Hverken hans forældre eller større brødre kan læse eller skrive, så de kan ikke hjælpe ham. Men Manoj havde hørt om fortovs-skolen og gik derhen.

I de 2 år, han har gået her, har han været en meget flittig elev og er nu flyttet over på en anden skole, som er en af Calcuttas ordinære skoler.

Her er et barn med hele families ejendele - det er en af Calcuttas mange fortovs-familier.

I fortovs-skolerne foregår undervisningen om eftermiddagen. Om formiddagen kigger børnene enten efter deres mindre søskende, eller de tigger i Calcuttas gader eller

Her er et par store drenge, der arbejder med at bære mursten - 8-10 stykker ad gangen på hovedet i ca. 10 timer om dagen.

samler metal, glas, papir, træstumper eller andre sager - oftest fra skraldespande - og disse ting sælger de rundt omkring og tjener en lille smule penge til familien.

Manoj kommer ofte tilbage om eftermiddagen til fortovs-skolen efter at have været i den almindelige skole om formiddagen. Så laver han sine lektier her og kan altid få hjælp, hvis der er noget, han ikke kan finde ud af. Hjemme vil han ikke kunne hente

Et par børn, der leger på gaden.

hjælp, idet hans forældre jo er analfabeter. Desuden er der heller ikke noget ordentligt lys det sted, hans familie lever, så lektierne skal overstås, mens der er dagslys.

Hvad siger hans venner nu til, at Manoj går i skole?

Først syntes de, at det var spild af tid at gå i skole i stedet for at kunne tjene et par mønter eller lege. Senere blev de interesserede i, hvad det var, han læste, og det er endt med, at han har fået overtalt 5-6 stykker af sine venner til at gå i skole, foruden sine brødre og søster.

Da projektet med fortovs-skolerne startede i 1976, var det næsten umuligt at overbevise forældre såvel som børn om vigtigheden af, at børnene fik noget undervisning, som ville gavne dem senere hen. Men situationen har ændret sig siden hen, og der er nu forældre, der meget villigt sender deres børn i skole, selvom familien så kommer til at undvære børnenes indtægt, hvor lille den end er, som supplement til den lille dagløn, forældrene kan tjene.

Der er nu også andre projekter i gang for at hjælpe fortovs-familierne, så de kan få en bedre fremtid.

Udover hjælp til etablering af småværksteder, er der et storstilet husbyggeprogram igang, hvor man vil prøve at skaffe flere hundrede familier fast tag over hovedet.

Disse projekter kan vi støtte gennem Folkekirkens Nødhjælp.

**EN GED,
DER ER VRED
FORSTYRER
JULENS
FRED**

Fortalt og tegnet af Kirsten Henriksen

En morgen kaldte Margrethe børnene sammen og sagde:
»Julen nærmer sig! Det er på tide at tænke på julefestspillet.« Hvert år spillede skolens elever komedie på årets sidste skoledag. Hele byen blev indbudt, og overskuddet gik til Jordens fattige børn.

Julefestspillet hed: BARNET I KRYBBEN.

Den historie kendte de fleste jo i forvejen. Men Margrethe fortalte den endnu engang.

Det var historien om Josef og Maria, som rejste fra Nazaret til Betlehem, fordi de skulle tælles. Det havde kejseren befalet.

De var trætte og kunne ikke finde noget sted at bo.

Men langt om længe fandt de dog en stald. Og i den stald fødte Maria det lille Jesusbarn.

I det samme lyste en stor stjerne over stalden, og englens sang for hyrderne på marken.

Ja, tre vise mænd kom fra Østerland for at tilbede Jesusbarnet, for Jesusbarnet var Guds søn.

»Og derfor holder vi jo jul den dag i dag,« forklarede Margrethe.

Børnene fik travlt. Alle ville være med. Margrethe fordelte rollerne, og prøverne begyndte.

De, der var gode til at huske remser udenad, spillede Maria og Josef og de vise mænd.

De, der sang godt, spillede engle.

De, der hellere ville tie stille, spillede hyrder.

Og de, der var generte, stod ude bag scenen og trak i snorene, når tæppet skulle gå op og ned.

Lille Johan var genert, men han var mægtig god til at tænke og få gode ideer. Og det er meget vigtigt, når man vil spille komedie.

Dagene gik, og børnene øvede sig.

Skolestuen summede af travlhed.

Nogle klippede og syede kostumer,

andre formede ko-hoveder og fårehoveder af papmaché, for i stalden skulle der jo være nogle husdyr.

Tilslidst lignede scenen en rigtig stald, – næsten.

Der manglede alligevel et eller andet.

»Hvad mangler vi her i stalden?« spurgte Margrethe.

»Edderkopper!« foreslog én.

»Spindelvæv!« sagde en anden.

»Hø og halm!« råbte lille Johan.

Og det var rigtigt. Der er altid hø og halm i en stald. Men hvor fik de det fra?

»Det ordner jeg!« råbte lille Johan.

Og så løb han så hurtigt han kunne hen til sin onkel, som havde en gård i byens udkant.

»Onkel,« råbte han forpustet, »kan du låne os lidt halm og hø, for det mangler vi i julestalden?«

»Javist,« svarede onkelen. Og så proppede han to sække fulde af halm og hø.

Imens gik lille Johan rundt og hilste på alle dyrene.

Han kradsede grisen på ryggen,

og kløede gedebukken mellem hornene.

Og så fik lille Johan en ny idé.

»Må jeg også låne gedebukken?« spurgte han.

»Javist,« sagde onkelen, »hvis gedebukken gider.«

Og gedebukken gad. Den kendte lille Johan. De to var venner. Gedebukken var stor og stærk, og de to sække bar den på ryggen så let som ingenting.

Sådan gik det til, at lille Johan kom trækkende med gedebuk og halm og hø gennem byens gader lige ind i skolestuen.

»Ih du store...!« råbte Margrethe og slog hænderne sammen.

Børnene jublede og flokkedes om lille Johan og gedebukken.

»Er den farlig?« spurgte de.

»Nej, slet ikke,« svarede lille Johan,

»man kan ride på den!«

Så satte lille Johan sig op på gedebukkens ryg, og de andre strøede hø og halm på gulvet.

Det pyntede gevaldigt i julestalden.

Maria og Josef skulle jo have et æsel at ride på.

»Gedebukken kan jo være æsel!« sagde lille Johan.

»Hm,« sagde Margrethe, »mon dog det kan gå?«

Gedebukken kom i æselkostumet, og det passede fint.

Nu havde Maria og Josef et æsel.

Josef trak æslet hen over scenen, og æslet gik smukt med Maria på ryggen.

Lille Johan havde lommerne fulde af gulerødder, og gedebukken fik ros og gulerødder for hver gang, den havde været æsel.

Den blev en rigtig teaterged. Kun én ting tålte gedebukken ikke.

Den tålte ikke skingrende trompetfanfarer. Den lyd gjorde den vild og gal.

Det fik man at se, da Magnus fik idéen med trompeten. Magnus skulle spille engel. Og englene skulle synge for hyrderne. Det stod fast. Men spillede de også?

Magnus, der havde en trompet, mente, at de også spillede.

Sofie mente, at engle bare sang.

»Engle kan hvad de vil!« sagde Magnus.

Altså blev Magnus anbragt på en gesims fem meter over scenegulvet.

På et vink fra Margrethe skulle Magnus så flyve ud i rummet og blæse i trompeten samtidig. Magnus fløj selvfølgelig ikke. Ved hjælp af en slags hejseværk blev han sænket langsomt ned mod gulvet.

Det så flot ud, når Magnus fløj ud i luften og blæste i trompeten. Men gedebukken kunne altså ikke lide det. Den for forvildet omkring og stangede til alle sider. Der var ikke andet at gøre end at holde gedebukken for ørerne, når Magnus blæste i trompeten.

Det gjorde lille Johan. Og så gik alt godt.

Endelig kom dagen, da julefestspillet skulle opføres.

Folk strømmede hen til skolen.

Præcis klokken 20 trådte Margrethe frem på scenen og sagde:

»Hjertelig velkommen til børnenes julefestspil!«

Og spillet begyndte.

Maria og Josef kom ridende på æslet.

I begyndelsen gik alt fint.

Jesusbarnet fødtes, stjernen lyste, og englene sang.

Englene sang! Magnus kom flyvende oppefra sit skjul og blæste i trompeten, så væggene rystede, og ruderne klirrede.

Og så skete det!

Gedebukken kom styrrende ind på scenen.

Lille Johan fulgte med. Han havde nemlig lige siddet på gedebukkens ryg og helt glemt at holde den for ørerne. Gedebukken var rasende. Den stangede til højre og venstre, og engle og hyrder flygtede under skrig og skrål til alle sider.

»Tæppet!« råbte Margrethe, »lad tæppet gå ned!«

En eller anden trak i den forkerte snor, og stjernen landede med et bump lige i nakken på gedebukken.

Det fik den til at gå helt fra snøvsen!

Så lød der et andet bump. Det var Magnus, der dumpede ned fra himmelen lige for næsen af gedebukken.

En-to-tre tog den tilløb og stangede så voldsomt til Magnus, at både han og trompeten trillede omkring på scenen.

Der havde været helt stille i salen, men nu brød jubelen løs. Publikum morede sig, så taget var ved at lette.

»Tæppet!« råbte Margrethe igen.

Og endelig fandt de den rigtige snor. Tæppet gik ned.

Lidt efter faldt gedebukken til ro, og lille Johan kunne lokke den bort fra scenen med en gulerod.

Forestillingen kunne gå videre uden uheld.

Julefestspillet sluttede med to engles fløjtespil, og alle sang: »Dejlig er den himmel blå.«

Så var forestillingen forbi.

Bortset fra det lille uheld med gedebukken var alt gået fint. Julefestspillet blev rost i byens avis, og overskuddet var stort. Og pengene var en julegave til jordens fattigste børn.

Da børnene senere talte om julefestspillet, sagde lille Johan:

»Hvem ved, hvordan det rigtigt er gået til dengang i Betlehem,« sagde lille Johan, »hvis en stjerne var faldet ned på en ged, så havde det bestemt også været slut med den julefred!« Og så digtede han et vers, der lød således:

EN GED,
DER ER VRED,
FORSTYRRER JULENS FRED

Op til jul er der stor travlhed i spejderhytten. Alle slags spejdere, store som små, blå og grønne arbejder sammen om at lave et stort julemarked. De bruger hele november og december måned til forberedelserne. Der skal fremstilles gaver og julepynt, som skal sælges. Der skal være juleknaas og julehygge.

Under loftet har spejderne hængt tørresnore op med alle mulige, forskellige kræmmerhuse og julehjerter.

Gæsterne får lov til at hjælpe med at hænge endnu mere julepynt, som de selv laver, op på snorene. Efter julestuen går alle, der har lyst, hen på alderdomshjemmet med kræmmerhusguirlanderne og ønsker de gamle »glædelig jul«.

Af Ulla Thorup og Henning Aardestrup

Et sted i lokalet sælger spejderne små gipskulpturer og relieffer med julemotiver til julegaver.

Man skal være temmelig omhyggelig, når man arbejder med gips, fordi det sidder godt fast på redskaberne, når først det er størket. Du må derfor aldrig hælde flydende gips ud i et afløb.

Du skal bruge:

Gipspulver, købes hos en farvehandler.
Blød plasticbeholder eller beholder, der skal kasseres bagefter
Ler, trælister, 3-4 cm brede, plasticposer, lommekniv eller dolk, sandpapir, dækfarver og evt. lak, hvis noget skal males.

Udrøring af gipsen:

Hæld vand i beholderen.
Hæld gipspulveret langsomt i, til der netop står en lille top over vandet.
Lad gipsen synke til bunds.
Rør derefter omhyggeligt.

Plastic-posefigurer

Hæld gipsen i en tæt plastic-pose.
Sno åbningen tæt sammen om gipsen.
Efter ca. 20 min. til en halv time bliver gipsen varm. Det er et tegn på, at den er ved at blive hård. Når gipsen derefter bliver kold, kan plastic-posen fjernes.
Gipsklumpen kan have mange spændende revner og former.

Ved hjælp af kniv og sandpapir kan du skære og slibe i figuren, så nogle former fremhæves, mens andre fjernes. Du kan slutte med at dekorere figuren med dækfarve og evt. lakere den bagefter.

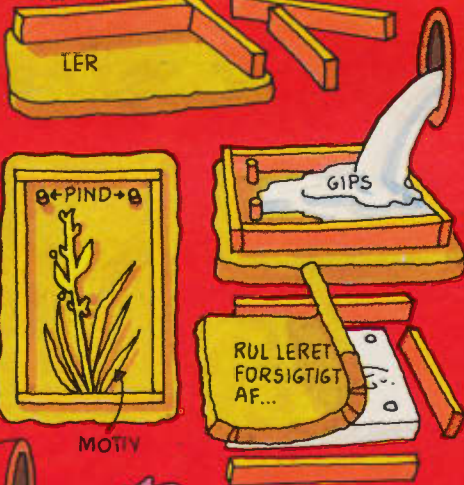
Relief

Rul en lerplade ca. 1-2 cm tyk.
Ram lerpladen ind ved hjælp af trælisterne. Tryk et billede i lerpladen med fingrene eller med redskaber, der ikke må være for spidse og tynde.

Du kan også lave aftryk af hænder og fødder, af kogler, sneglehuse, kviste og grene.
Du kan bruge træklodser, legoklodser, sakse og runde figurer i forskellige størrelser. Du kan også trykke et billede ned i leret, som skal forestille noget bestemt. Til slut anbringer du to små pinde lodret i leret 1-2 cm fra den øverste kant, så der bliver et par huller i gipspladen til at hænge den op i.

Hæld nu forsigtigt gipsen i formen.
Gipsen skal stå lidt efter udrøringen. Den skal være så stiv, at man kan sætte et mærke i den, som bliver der.
Lad relieffet tørre cirka en time.
Så kan lerpladen fjernes.
Ujævnheder kan slibes med sandpapir.

TRÆLISTER

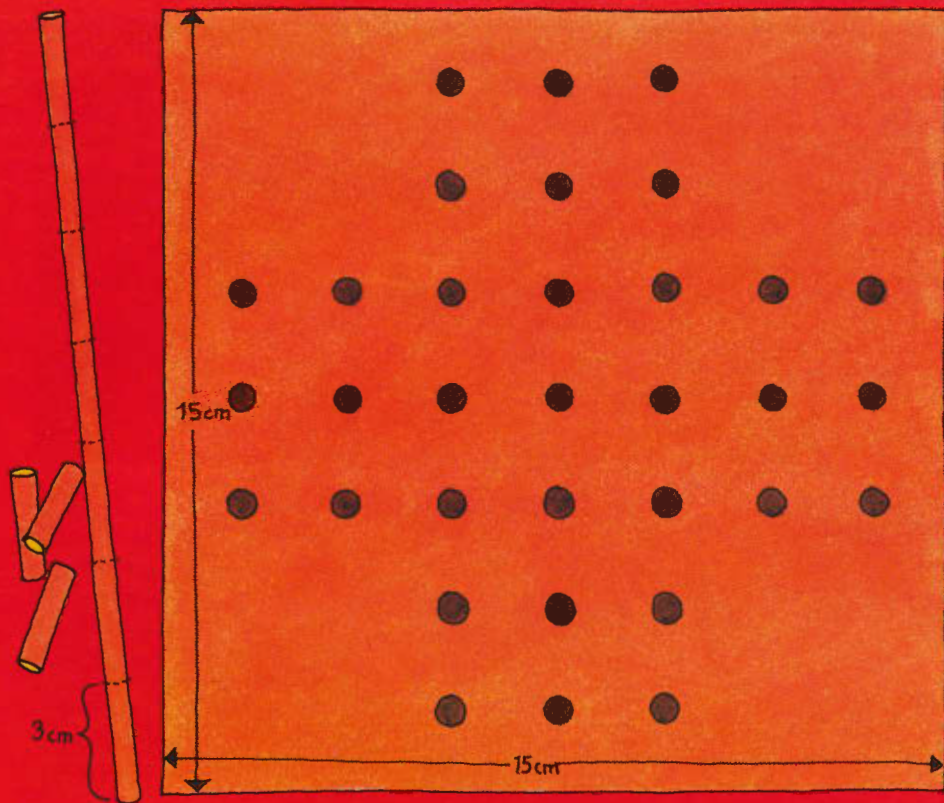
MOTIV

For dem, der var lækkerisultne, havde spejderne lavet glaserede æbler.

Du skal bruge:

Æbler (Pigeoner er velegnede)
250 g sukker
½ dl vand
En gryde
½ spiseskefuld glukose (købes på apoteket)
½ teskefuld citronsaft
Blomsterpinde, der er spidset i den ene ende.
Vask og tør æblerne grundigt.
Stik en blomsterpind i hvert.
Imens småkoger vand, sukker, glukose og citronsaft i gryden ca. 35-45 min.
Gryden tages af varmen, og æblerne vendes hurtigt og forsigtigt i den hede masse.
Derefter stilles æblerne til tørre på pergamentpapir. De skal helst spises samme dag.
Da sukkerlagen er meget varm, skal der være en voksen med til at glaserer æbler.

Nogle andre spejdere havde lavet pindespil af træ.

Gør sådan:

Sav en træplade på $15 \times 15 \times 2$ cm.

Bor heri 33 huller som vist på tegningen.

Tegn først hullerne på et stykke ternet papir. Læg papiret oven på pladen og prik igennem papiret ned på pladen med en spids blyant eller en nål, så du kan se, hvor du skal bore hullerne. (Brug evt. kalkerpapir).

Derefter skal du sawe 33 små pinde, ca. 3 cm lange, der passer til hullerne. Du kan bruge blomsterpinde eller en tynd rundstok.

(Man kan også bruge kugler).

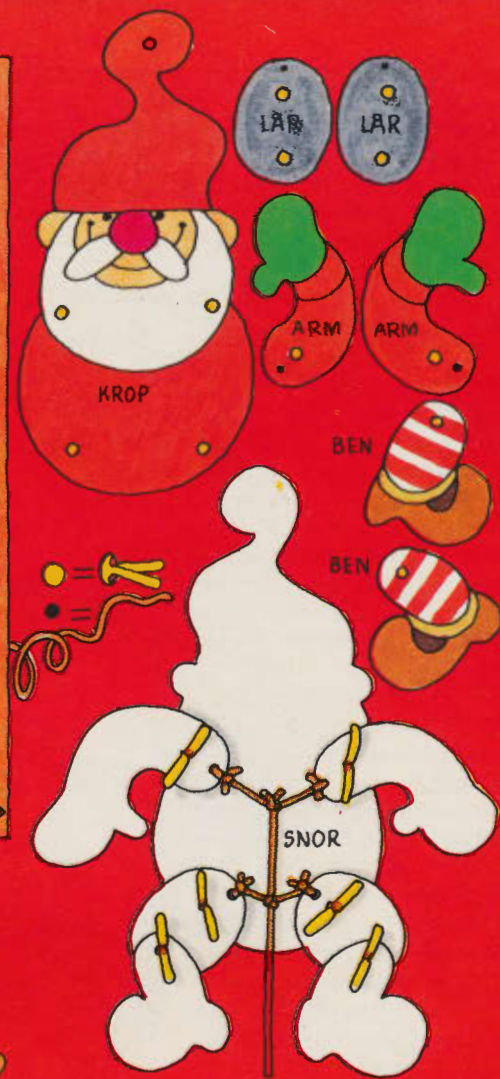
Gør sådan:

Fjern én pind.

Spillet går herefter ud på at rydde brættet

for pinde, så der kun er én pind tilbage.

Det foregår ved, at man lader pindene springe over hinanden, én ad gangen hen i et tomt hul. Man må kun springe på kryds og på tværs, ikke skråt.

For enden af lokalet hænger sprællemænd, lavet af hvidt karton.

Ved bordene er der lim-farver, kulørt papir, tøjrester og vat.

Her kan gæsterne få lov til »at klæde deres egen sprællemænd på«.

Sprællemændenes krop laves, som vist, men delene skal være større. Det kan måske være sjovt at have sprællemænd i forskellige størrelser.

De enkelte dele sættes sammen med »soldater«, brevlukkere, i de gule prikker på tegningen.

I de sorte prikker bindes snore, der forbindes som på tegningen.

- Det har min bedstemor som spejder!

Min bedstemor var engang ude på en spejderjuletur, jeg alle dage har misundt hende. For hver gang hun fortalte om turen, blev den nu da vist lidt bedre - men det gjorde ikke noget; de skræmte tænkte: *godt* det ikke var mig! Vi andre vidste, at sådan en tur skulle vi ud på. Men hvordan det gik eller ikke, så har jeg nu kun oplevet noget så skørt som midt i en Påske at sne inde i et sommerhus midt i Danmark med huset fuldt af mad og varme. Men bedstemors tur! Jeg prøver at fortælle den med hendes ord, (men af pladmangel må jeg udelade hendes små glade udråb, der som et refræn fulgte alle hendes sætninger.)

»Lige fra vi var små spejdere, det hed rekrutter, havde vi fablet om en vandretur ved juletid i nogle smålandske skove, jeg kendte godt, fordi vi sammen med flere i familien tit holdt sommerferie der. Det måtte simpelthen være lykken at opleve de skove ved vintertide, helst i sne. Vi snakkede i flere år. Men den gang var det faktisk sådan, at når man blev konfirmeret som 14årig, gik man ind i »de voksnes rækker« og måtte pludselig noget, man på ingen måde kunne tillade sig før den dag!

Vi var fire, der var »Rasmine«, hvis far var redaktør i byen, og som altid slikkede sig om munden ved tanken om godbidder af særart. »Korporalen« forældre havde da vist givet op over for alt, hun lavede - hun var bare familiens skrækkelige barn, og det måtte man leve med. »Hvalpen« gjorde, hvad hun havde lyst til - med en bunke murren i sit bagland - hun kom derfor altid afsted

mangelfuldt udstyret, jeg har indtrykket af, at det på juleturen var sådan, at nok havde hun en sovepose og en sweater - men ellers kun en gaffel. Jeg var privilegeret og måtte alt, der var frisk luft i og et gran af idé.

Da vi meget tidligt anden juledag tog hjemmefra, var vejret sådan på bedste danske vis ubestemmeligt, lidt regn, lidt slud, lidt tåge og pludselig en anelse frost. Men som vi togede op over Hallandsåsen, så vi til vor glæde, at vi vir-

Har du mødt en Trolde- eller krydset et bjørnespor?

Af Annesofie Hermann · Tegning: Thora Lund

Anden juledag rejste vi op til en station 10 km fra det lille, gode røde hus, hvor vi om sommeren holdt til. Der ville vi bo et par dage, gå ture ud derfra - og hen mod nytår vende hjem henrykte og med røde, barkede kinder.

kelig var på vej mod nord - der lå sne - ikke meget, men det var der da!

Og som vi nærmede os vor station, sneede det, først lidt, så meget. Vi steg ud på stationen, satte tommelfingrene under ryg-

sækremmene - snusede op i sneen og den rene frostluft - ah ah ah, (det kan ikke skrives, kun udtales!) Vi var midt ude i det, vi var faktisk midt ude i det, vi havde drømt om i flere år.

Jeg var jubleglad - for jeg havde lovet dem sne og vinter - og her var det jo alt sammen. Jeg vidste, at nu gik vi fra stationen ret ud ad vejen, så skulle vi have kirken på højre side - gå videre og så nå skoven og gå de 3 kilometer gennem den.

I J. P. Jacobsens novelle »Mogens« står der om »regnjevrslystigheden«, der kommer op i ham. I os strømede snejevrslystigheden ind! Vi havde sne og blæst bag os og kunne derfor synge alle de snesange, der er til!

Sneen faldt tæt og tungt, og da vi kom ind i skoven, mærkedes blæsten ikke. Til gengæld var alle mine kendemærker fra somrene udviskede, skoven så helt anderledes ud i sne end i sensommer. Jeg vil ikke sige, jeg var *bange*. Men jeg havde da spilleme et ansvar for de tre andre - og ja, også *min* familie ville måske fælde en tåre, om de fandt mig som skelet næste sommer, når de vandrede ud for at sanke bær, blåbær, tyttebær og svampe!

Vi gik bare, sagde ingenting. Et tussmørke sneg sig frem mellem træerne. Jeg sagde det, som det var: *Jeg aner ikke, hvor vi er, vi er trætte, vi er sultne - hvad skal vi gøre?*

Vi laver en snehytte, sagde Hvalpen. Det gjorde vi. Vi klaskede og klappede store sneflager sammen og byggede virkelig en igloo eller hvad sådan en fyr hedder. Vi spiste madder med pølse og ost men opgav varm drikke. At jeg skulle ligge yderst i vor igloo var ingen i tvivl om, for jeg skal have

masser af luft. Det var en god hytte og en hvilsom nat - vi vågnede først, da solen stod på himmelen. Nu var det tørt, så det plaskede af granernes grene!

Heldigvis havde vi anbragt vor hytte i ly af en grans nordside,

ellers havde vi fået et gevaldigt morgenbad - for den gang var soveposer ikke vandtætte eller til »overlevelse«.

Lige udenfor vor sneklump - for ærlig talt, vor hytte lignede mest en klump, stod der minsandten

en lille trolde! Han var lavet af en ældgammel trærod, havde det fineste grønne mos-hår - de strittende ører var ikke helt lige store - det er de sjældent hos trolde - til gengæld var næsen meget lang, og der var megen sjov i hans øjne,

som var to knaster i roden. Vi ville meget gerne have haft ham med, men han havde rødder dybt i jorden - og trolde flytter man ikke bare!

Som vi nu stod der og så os om, så vi nedenfor os en lille cirkel-

rund sø – det lignede ikke min sommersø – men passede meget godt til en pyt på kortet – når solen stod der... der? måtte nord så vel være, – måtte være der. »Skidt« sagde Hvalpen, »om vi ender i Haparanda, vi har det jo dejligt, I har nok af tørfoder i rygsækken, og jeg kan forsvare os med min gode gaffel!«

Vi gav os god tid i det dejlige vejr. En tid lang fulgte vi et bjørnespor! Men sporet forsvandt ned i et hul – og én kom i tanker om, at det var såmænd nok en grævling, der ikke var gået i hi.

Sjovt nok var vi mere bekymrede ved tanken om en grævling – måske fordi en zoologi-lærer med megen dramatik og alvor havde sagt, at den slags dyr for frem og gnaskede og gnaskede i et ben, lige til det begyndte at knase i knoglerne, så tabte den interessen! Derfor måtte man have trækul i støvlerne, for det knasede så godt! Ingen fortalte os, hvordan man udholder at gå med støvler fyldt med trækul! Lærer Mortensen hed han – og han gjorde os i hvert fald så rædde, at også nu i den svenske vinterskov så vi med åbne munde på hinanden og på, at vort eneste våben var Hvalpens gaffel. Vi gik hurtigt videre.

Vi mødte ikke mange mennesker – men da nok til at få fastslået, at vi var »på rätta vägen«. En gammel, vred mand mente, vi var zigeeunere, og »den slags pak fandt nok selv vej der ned, hvor de hørte hjemme«. En meget ung kone, der så ud som alt nordisk blandet sammen og alle Bellmans viser og hvad ved jeg – slog hænderne sammen og lo, så det lød, som en perlekæde brast – nej, så tossede kunne ingen anden være at vandre rundt med rygsæk på midt i julen! Hun bød på kaffe – og den

var god og hendes mange kager også. Men bortset fra det var det spændende at komme i et hjem, pyntet med de gamle bibelske billeder, som hun havde med fra sin slægt og kunne føre tilbage til 1800-tallet.

Men vi skulle jo videre. Vi skulle nå Lillastugan inden aften. Der var ikke mere sne nu, end hvad man kunne lave en slatten snebold af. Og Korporalen, som »ikke måtte blive forkølet«, gik og kræmte og nøs og snøftede. Jeg håbede så inderligt, at når vi nu kom frem til Lillastugan, åh, åh – ville så brændeovnen virke og komfuret... skulle vi ikke har-

kende og hostende rende rundt! Rasmine gik imens og tænkte på noget så tåbeligt som telefonstolper og telefonmuligheder – hun ville ringe hjem til sin redaktørfar om bjørnespor, snehytter, møde med urbefolkningen o.s.v. Korporalen snød sin våde næse, da hun ikke kunne finde et lommestørklæde – og Hvalpen svang sin gaffel i luften og råbte, hun trængte til gris, steg eller bare en lille pølse. Bare noget.

Og så lå Stugan pludselig dér. Vellygtende brænderøg steg hvirvrende op af skorstenen. Der var hyggelige lys i vinduerne. Og en herlig duft af branket kød kildre-

de sultne ganer. Hvad var det? Boede der nu andre i det lille, rød-malede hus? – og, ærlig talt, hvad skulle vi så gøre?

Men vældige Hej-råb og indianerhyl hilste os velkommen. Og så var det såmænd vore »ækle« brødre. Ja, vi havde alle fire spejderbrødre, sådan op og ned på alder med os. Og nu havde de haft det så sjovt med ikke at sige et ord om, at de også ville i julelejr i Lillastugan – de havde været helt tyst, så vi havde ingen anelse om deres planer! De var startet med senere tog og havde valgt en kortere rute og haft megen moro ved tanken om, at der stod vi så samtidigt. Men det gjorde vi jo så ikke – og lige netop nu var de noget i tvivl om, hvorvidt de skulle gå ud i verden og finde sådan en telefon, som også Rasmine ledte efter.

Men nu fik vi et gevaldigt gilde med kæmpebøffer. Kæmpebøffer. (Lige nu er der slagteristrejke, og var der ikke det, ville en bøf koste – åh, hold da helt kæft!). Men den gang, for 50 år siden, var det andre tider. Ruderne duggede til af varme, og dermed var vi helt lukket inde i et lille hus midt i skovene, midt i verden.

De næste dage gik vi gode ture i alt slags vejr, let regn, lidt sne, en anelse frost – og med grå tåger viftende mellem træstammer. Rasmine fandt en telefon (det gør den slags folk altid), og da vi kom hjem, kunne vi læse hvilke farer, vi rædselsgrebne havde været ude i! (Hun er blevet noget storartet ved formiddagspressen senere).

Vi gør det igen, sagde vi, da vi kom hjem og skiltes. Men vi kom faktisk aldrig på så god en tur.

»Spejderliv er friluftsliv«
står der i en piece,
»det er dit alternativ«
kan man også læse.

Husker du at gå en tur,
mens gule blade flyger
i den vilde høst-natur
mellem stride byger?

Vintervej med sne og slud
nordenvinden blæser –
sweater på og bare ud –
hjem med røde næser.

Forårsvej og fuglesang,
vand i åer og bække.
Alle vandrer dagen lang
mellem grønne hække.

Sommersol og bygevej
over ferielandet –
regnen falder altid der,
hvor du vil helst i vandet!

»Spejderliv er friluftsliv«
og glade vandresange.
Det er dit alternativ,
når stuerne bli'r trange.

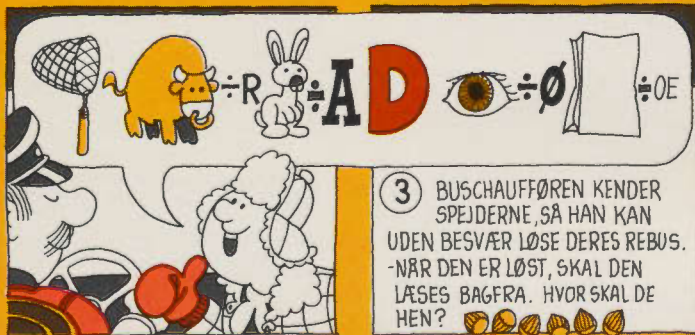

NØDDEKNÆKKEREN

SPEJDERNES JULETUR PÅ DENNE OG DE FØLGENDE SIDER INDEHOLDER EN DEL SJOVE OPGAVER. PRØV, OM DU KAN LØSE SÅ MANGE, AT DU FÅR SAMLET TILSTRÆKKELIGT MANGE »NØDDER« TIL AT DELTAGE I KONKURRENCEN OM DE FINE PRÆMIER. SE NØDDEKNÆKKERENS SIDSTE SIDE.

SPEJDEREN HAVDE TRAVLT, OG GLED I DET GLATTE FØRE, LIGE IND I FRU JENSEN!

- DA DE VED FÆLLES HJÆLP FIK SAMLET VARENE SAMMEN MANGLEDE DER NOGET... 🍪🍪🍪

④ DER BLEV SUNGET BRAVT I Bussen, FIRE AF SANGENE STÅR HER. -DER ER OGSÅ SKREVET ORD PÅ DE TRE SKJULTE SIDER. HVAD BLEV DER SUNGET? 🍪🍪🍪

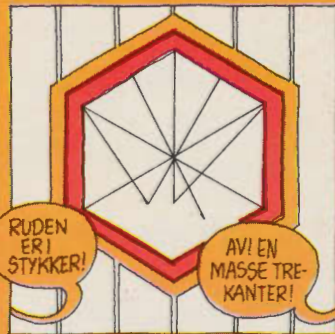

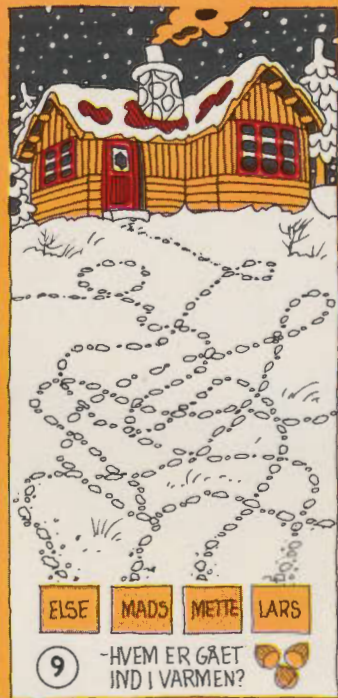
6 DER SKETE NOGET PÅ TUREN FRA BUSSEN TIL HYTTEN. LAV OM PÅ RÆKKEFØLGEN, SÅ HISTORIEN BLIVER TIL AT FORSTÅ.

7 DA TROPPEN ANKOM TIL HYTTEN VAR DEN FLOTTE SEKSKANTEDE RUDE I FORDØREN ITU. DEN DANNEDE EN FIN FIGUR SOM BESTOD AF EN MASSE TREKANTER. SPEJDERNE TALTE DEM. -HVOR MANGE?

HVEM TOG BILLEDER PÅ JULETUREN? PÅ TEGNINGEN HERUNDER SER DU OLE, KNUD, JENS, FINN OG ERIK. KAN DU FINDE UD AF, HVAD DRENGEN MED FOTOGRAFIAPPARATET HEDDER, NÅR FINN INGEN TOPHUE HAR PÅ. OLE ER IFØRT RØD TRØJE. DE TO SPEJDERE DER KASTER MED SNE ER I FLOKKEN. JENS OG DRENGEN MED KÆLKEN ER I SAMME PATRULJE I TROPPEN. FINN HAR VÆRET I TROPPEN I EET ÅR.

ELSE MADS METTE LARS

9 -HVEM ER GÆT IND I VARMEN?

KAN DU MED TRE LIGE STREGER LAV EN INDELING, SÅ DER KOMMER EN SNEMAND I HVERT FELT?

SPEJDERNE HAR FÅET LOV TIL AT FÆLDE ET JULETRÆ HVER,

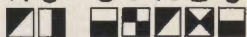
MEN - HVEM ER DET DER HAR FÆLDET SÅ HØJT OPPE PÅ STAMMEN?

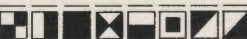
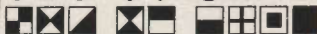
HVOR MANGE ISFLAGER TRØR DU DER ER ENS?

12

NU SYNES

JEG VI SKAL

13

-HVAD ER DET EGEN-
LIG MARIEFØRESLÅR?

14 - SELV OM DER ER ISBLØMSTER PÅ RUDERNE I HYTTEN, KAN MAN STADIG SKIMTE NOGET GENNEM DEM. UDFYLD FELTERNE MED TAL DER KAN DELES MED 3, HVAD KAN DU SÅ SE?

INDKØBSLISTE:

Lørdag eftermiddag

Pandekager:
melk, smør, mel, sennep, æg, salt.

Søndag middag

Kartoffelmos:
kartofler, smør, melk,
eddike, salt.

Brun sovs:
smør, mel, buillon, æg

Risegrød:
ris, vand, melk, peber, salt

15 PETER ER JULETURENS KOK, HAN HAR LAVET EN UDMÆRKET MENU, MEN HAR KØBT FOR MEGET IND, KAN DU FINDE EN FORKERT TING I HVERRET?

KAN DU KENDE FORSKEL?

16 TVILLINGERNE LOTTE OG LENE ER NÆSTEN ENS, MEN OGSÅ KUN NÆSTEN.

17

HER ER EN PATRULJE DER VAR MED PÅ JULETUREN

JEG HEDDER KNUD

MIT NAVN ER INGE

RASMUS DET ER MIG

-OG JEG HEDDER LEO!

BRUG FØRSTE OG SIDSTE BØGSTAV I DE FIRE NAVNE, SÅ FINDER DU UD AF, HVOR DE BOR.

18

JEG HAR BOLSJER MED. JEG HAR 10 RØDE FOR HVER GÅNG JEG HAR TO BLÅ, MEN JEG HAR FIRE GANGE SÅ MANGE GRØNNE SOM BLÅ. HVOR MANGE HAR JEG AF HVER FARVE?

ÅH-NEJ!

HVEM HAR SMIDT ALLE REBSTUMPERNE SAMMEN MED REDNINGSREBET, HVILKEN REB-ENDE SKAL JEG NU VÆLGE?

A B C D E F

19

20 ANNE LISE HAVDE TALLOTTERI MED. DE SPILLEDE FØRST OM 1 VANDRET RÆKKE DER EFTER OM 2 VANDRET RÆKKER OG TIL SIDST OM BANKO HELE PLADEN FULD. HVEM VANDT?

30-26-28-12-14
33-18-48-41-32-35-25
5-42-11-44-20-19-22-45-36
49-16-23-38-29-27-10-2-39
24-37-17-4-31-13-50
43-3-7-46-6-47-1-34

	17	28		
	14		32	48
3		21	39	

ELSE

	13		34	
	19	30		44
6		27	36	

THOMAS

	8	12		37
			23	42
10		29		47

MICHAEL

	16			38
1	18			41
9		22		46

METTE

	2	26		45
	5	20	35	
	15		31	43

LISE

	4			33	50
	11	24		49	
7		25	40		

LIGE EFTER BANKO-SPILLET KOM DENNE SEDDEL IND, HVAD STØDDE?

21

DA SPEJDERNE HAVDE SPIST, PRØVE DE AT SÆTTE ORD SAMMEN. HER ER HVAD DE FANDT UD AF.

- 1-10 BLAD
- 8-15 PAKKE
- 14-17 RETNING
- 16-19 MØBEL
- 18-23 GAMMEL
- 23-27 VÅBEN
- 25-31 RUM
- 30-36 FLAG ALFABET
- 34-38 I FØRVEJEN
- 37-46 FØRANDRET
- 45-50 PIGENAVN
- 48-52 MAND
- 51-54 DYR
- 52-55 HAVES
- 55-58 SKÆG

HVAD STÅR DER I DE RØDE FELTER?

GÅ GENNEM FELTERNE DER KAN DELES MED 2 ELLER 3, MEN KUN LODRET OG VANDRET. -LÆG TALLENE SAMMEN.

23

4	6	5	31	29	43	
9	13	27	25	41	37	53
10	8	16	7	18	22	26
12	11	15	19	12	17	20
21	14	30	33	9	35	

DEN STORE PRÆMIE-KONKURRENCE

Der er nødder ved alle de spændende opgaver, som NØDDEKNÆKKEREN bringer. Der er få nødder ved de lette opgaver og mange ved de svære, men kun dem ved de rigtigt løste opgaver tæller med. Løsningerne skrives på løsningsarket, som klippes af og sendes i et brev, der ser ud som det, der er tegnet her nederst på siden.

Alle, der har samlet over 15 nødder, deltager i lodtrækningen om

1. TRANSISTOR-RADIO (værdi 600 kr.)
2. 1 sæt cykeltasker
- 3-5. Silvakompas type 2 NL
- 6-10. Cari Cook-køgegrej med sprittabletter

24 -OG TIL SIDST SKULLE SPEJDERNE PRØVE KRÆFTER MED DEN STORE KRYDS OG TVÆRS, NOGLE GAV OP, KA' DU HJÆLPE DEM?

Alle, der har samlet over 30 nødder, deltager desuden i lodtrækningen om

1. RADIO-RECORDER (værdi 1000 kr.)
2. Sovepose - Igloo
3. Bergan rygsæk Viking 750
4. Original schweizerkniv
5. Tursæk (uden ramme) (Fjällräven Kånken)
6. Slirekniv med mergelspir
7. Liggeunderlag - Fjällräven
- 8-10. KIT-KAT bæltetasker

De, der ikke vil klippe i Spejderjul, må gerne fotokopiere løsningsarket, men skal klippe hjørnerubrikken af hvor der står SPEJDERJUL 1981, og klistre den på fotokopien.

Inden 5. januar 1982 skal løsningerne indsendes til Spejderjuls postbox, 222, 3000 Helsingør, for at komme med i lodtrækningen. De heldige vindere vil få deres præmie tilsendt inden udgangen af januar måned.

LØSNINGER!

1 HVAD MANGLED DER I FRU JENSENS INDKØBSPOSE?

SÆT RING OM DE MANGLENDE.

2 HVEM BLEV IKKE FOTograFERET?

3 SPEJDERNE SKAL MED BUSSEN TIL:

4 I BUSSEN BLEV DER SUNGET:

5 SELV FØLGELIG, BILEN SKAL

6 DEN RIGTIGE RÆKKEFØLGE ER:

SKAL MEDSENDES VED KOPIERING

7 JEG HARTALT

TREKANTER

8

-JEG HEDDER:

9

-ER GÆT IND I VARMEN.

10

TEGN STREGERNE PÅ TEGNINGEN HER

11

12

DER ER

ENS IS-

FLAGER

13

MARIE FORESLÅR AT VI SKAL:

14

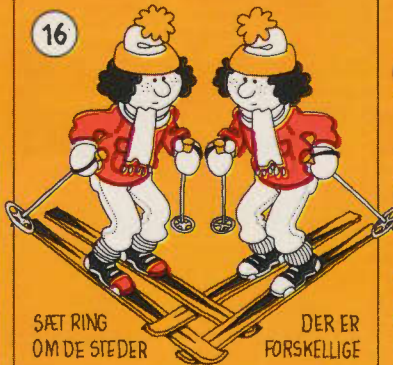
GENNEM ISBLØMSTERNE PÅ RUDEN KAN MAN SKIMTE:

15

HER ER DE FORKERTE TING!

16

17

SPEJDERPATRULJEN ER FRA:

18

I BOLSJEPOSEN VAR DER

RØDE

BLÅ

GRØNNE

19

ENDEN PÅ REDNINGSBEBET VAR

20

FØLGENDE HAVDE **BANKO!**

1.RÆKKE: _____

2.RÆKKE: _____

PLADEN FULD: _____

21

PÅ SEDLEN STOD DER:

22

BØGSTAVERNE I DE RØDE FELTER DANNER ORDET:

23

SKRIV TALLET: _____

OBS! HVIS DU SENDE LØSNINGERNE IND SOM FOTOKOPIER, SKAL DU MEDSENDE DEN LILLE TREKANT NEDERST PÅ SIDEN. SÅ ER DU FRI FOR AT KLIPPE HELE DENNE SIDE UD.

LØSNINGERNE ER INDSENDT AF:

NAVN _____

ADRESSE _____

POSTNUMMER _____ BY _____

ANTAL NØDDER _____

SPEJDERJUL 1981

UDGIVERE:

KFUM Spejderne
i Danmark

Det Danske
Spejderkorps

KFUK Spejderne
i Danmark

Redaktion:

Lis Christensen
Annesofie Hermann
Ulla Thorup
Bente Øst-Hansen
Børge Jensen
Erik Schwarz (ansvh.)

Omslag:

Ilon Wikland

Side 2:

Bente Beole

Side 8-11:

Illustrationer
med tilladelse
fra:
Statens
Sjöhistoriska
Museum, Stockholm

Side 33:

Foto: Carsten Thomasen

Side 34-38:

Nøddeknækken
Henning Aardestrup

Lay-out og

Tilrettelægning:
Erik Nielsen
Grafic/Design Studio,
Knebel

Omslag og indersider trykt af:
Fyens Stiftsbogtrykkeri A/S

Pris: **10,00**
(inkl. moms)

Tegning af Thora Lund

Hvor skal vi søge, og hvor skal vi lede?
Anne og Mette og Rasmus og Frede,
lille Kristiane og Signe og Dorte
og Ane-Katrine — er blevet borte!

